

БЕЛАРУСЬ—РАСІЯ
Рыхтуемца да дзён беларусі ў маскве

ПАСЛЯСЛОЎЕ
ВЫРАШАЛІ ЛЁС ГІСТАРЫЧНЫХ СЯДЗІБАЎ
2-3 стар.

ВЕСТКІ З ТАВАРЫСТВА "РАДЗІМА"
ДАБРАЧЫНЦЫ З КАНАДЫ
3 стар.

ПУНКТ ГЛЕДЖАННЯ
ДЫК ДЗЕ Ж НАРАДЗІУСЯ АДАМ МІЦКЕВІЧ?
4 стар.

КАНТАКТЫ І ДЫЯЛОГ
5-6 стар.

ГАСЦЁЎНА
СУСТРЭЧЫ У АУСТРАЛІІ
7 стар.

БУДУЧЫ ДАВЕДНІК
СУАЙЧЫННІКІ У СВЕЦЕ
7 стар.

УРАЖАННІ
ЗАСТАЛАСЯ У СЭРЦЫ БЕЛАСТОВЧЫНА
8 стар.

ПАДРЯБЯЗНАСЦІ
ПОМНІК ГЕННАМУ "У"
8 стар.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА Ў 48 КРАІНАХ

Голас Радзімы

Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі

Выдаецца з 6 красавіка 1955 года

18 верасня 2003 года, № 38 (2858)

Цана 170 рублёў

E-mail: golos_radzimy@tut.by

хроніка жыцця

ПРЭЗІДЭНТЫ СУСТРЭЛІСЯ АДЗІН НА АДЗІН

15 верасня ў Сочы адбылася сустрэча Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Лукашэнка і Прэзідэнта Расійскай Федэрацыі Уладзіміра Пуціна.

Беларускі Прэзідэнт выказаў надзею, што кіраўнікі дзвюх дзяржаў змогуць "адсячы ўсе інсінуацыі", якія адбываюцца за спінай прэзідэнтаў. Аб гэтым паведаміла прэс-сакратар кіраўніка беларускай дзяржавы Наталля Пяткевіч.

Фота прэс-службы Прэзідэнта.

ПЕРШЫ КАСМІЧНЫ КАНГРЭС

328 па 30 кастрычніка ў Мінску пройдзе Першы беларускі касмічны кангрэс, арганізаваны Нацыянальнай акадэміяй навук Беларусі, Аб'яднаным інстытутам праблем інфарматыкі і Нацыянальным саветам па космасу пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь.

На ім будуць вызначаны прыярытэты накірункі развіцця касмічнай галіны ў краіне, абмеркаваны пытанні пашырэння міжнароднага супрацоўніцтва, а таксама скарыстання касмічнай інфармацыі ў інтарэсах народнай гаспадаркі. Кангрэс унёсе прапановы ў Нацыянальны гадавы даклад Беларусі аб касмічнай дзейнасці для прадстаўлення ў ААН.

ДЗЕЛАВЫЯ ПРАПАНОВЫ ТАЙВАНСКИХ БІЗНЕСМЕНАЎ

3 13 па 15 верасня ў Беларусі знаходзілася дэлегацыя бізнесменаў Тайваня, якая прадставіла інтарэсы 44 тайваньскіх кампаній і пяці галіновых асацыяцый.

Тайваньскія фірмы зацікаўлены ў развіцці дзелавых адносін з беларускімі партнёрамі па цэлым шэрагу галін прамысловасці: машынабудаванні, вытворчасці высокатэхналагічных электронных кампанентаў, камп'ютэрных частак і прыналежнасцей, аўтамабільных інструментаў, тэкстылю.

З беларускага боку ў кантакта-кааперацыйнай біржы, арганізаванай Тайбэйскай гандлёва-

эканамічнай місіяй у Мінску, Міністэрствам эканомікі Тайваня, кітайскім саветам па развіцці знешняга гандлю, асацыяцыяй Імпартэраў і экспартэраў Тайваня, прынялі ўдзел прадстаўнікі каля 200 фірм. Вынікам гэтых сустрэч стала падпісанне ўзаемавыгадных кантрактаў.

СВЯТКАВАЦЬ 60-ГОДЗЕ ПЕРАМОП БУДЗЕМ РАЗАМ

Прайшло сумеснае пасяджэнне калегіі міністэрстваў культуры Беларусі і Расіі.

Яно было прысвечана распрацоўцы агульнай праграмы мерапрыемстваў, звязаных са святкаваннем 60-годдзя Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне. Аўтары "Плана па святкаванні вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў і Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне" прапанавалі праект супрацоўніцтва дзвюх краін на бліжэйшыя два гады.

У плане прадугледжана 20 асноўных напрамкаў сумеснай працы, сярод якіх "Славянскі базар у Віцебску", перасоўная сумесная выстава твораў мастакоў, выстава плакатаў, кінафестываль "Рэха Перамогі", сумесны фестываль народнай творчасці, рэстаўрацыя Мемарыяльнага комплексу "Брэсцкая крэпасць-герой", сумесная выстава ў штаб-кватэры ААН або ЮНЕСКА ў Нью-Йорку.

БЕЛАРУСКИ АКЦЁР — ЛЕПШЫ НА "КІНАШОКУ"

У Анапе завяршыўся XII Адкрыты фестываль кіно краін СНД і Балты "Кінашок-2003", у якім удзельнічалі больш за 300 прадстаўнікоў з розных краін СНД.

Беларускія кінематаграфісты вялікія надзеі ўскладалі на нацыянальны кінапраект "Настасся Слуцкая" рэжысёра Юрыя Ялхова. І не памыліліся.

Акцёр Анатоль Кот (у фільме ён выконвае ролю князя Уладзіміра Друцкага) атрымаў прыз "Кінашоку" за лепшую мужчынскую ролю!

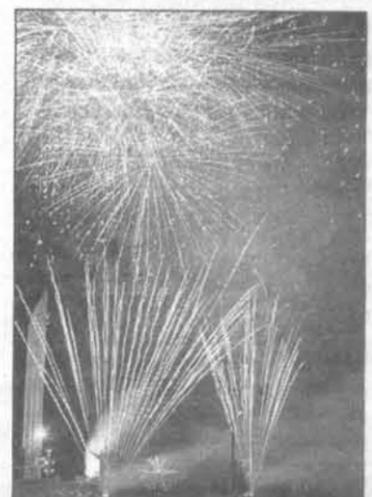
НЕЛЕГАЛЬНАЯ ДЗЕСЯТКА

Супрацоўнікі Першамайскага РАУС Мінска затрымалі 10 нелегальных мігрантаў з Кітая ва ўзросце ад 10 да 40 гадоў. Урадженцы Паднябеснай прыехалі ў Мінск з Расіі і накіроўваліся ў Еўропу.

Праблема нелегальнай міграцыі з кожным годам абвастраецца. Толькі летась у Беларусі былі затрыманы паўтары сотні груп парувальнікаў, больш як 2 тысячы іншаземцаў дэпартаваны з краіны.

Падрыхтавала Таццяна КУВАРЫНА.

свята горада

МІНСК — ЖЫЦЦЯ МАЙГО КРЫНІЦА

Кіраўнікі горада і ўсе, хто прыдумваў сцэнарый свята, стараліся і на гэты раз. Яны захавалі традыцыйныя мерапрыемствы, такія, як выстава рэтрааўтамабіляў "Маторшоу-экзотыка", кірмаш мастацтваў, канцэрты на адкрытых пляцоўках і іншае, і прыдумалі безліч сюрпрызаў. У тым ліку і падарункі для ўсіх мінчан — ад бясплатнага праезду ў гарадскім транспарце

Да свайго чарговага — 936 — дня нараджэння, які, дарэчы, праходзіў пад дэвізам "Мінск — жыцця майго крыніца", наша цудоўная сталіца, як клапатлівая гаспадыня, прыбралася, падрыхтавалася. Ды гэтак у яшчэ паспрыяў і Год навядзення парадку на зямлі, што праходзіць у нашай краіне. А Дзень горада — добрая падстава, каб няспешна прайсціся па вуліцах роднага горада і палюбавацца добрымі зменамі ў яго абліччы. Усе госці, што прыязджаюць да нас, асабліва адзначаюць гэтыя змены. З любоўю і густам высаджаныя кветкі па ўсіх яго вуліцах, новабудойлі, рэканструкцыя старых дамоў, паркаў, цэнтральнай набярэжнай... Сучасныя кафэ, бары, ды ўсё і не пералічыць...

да кансультацый спецыялістаў: юрыстаў, мадэльераў... А для самых маленкіх побач з гасцініцай "Планета" стварылі казачныя гарадок, дзе спявалі, танцавалі,

Фота БелТА.

малявалі, адным словам, радаваліся дзеці.

Былі і афіцыйныя ўрачыстасці. У гэты дзень людзі, якіх ведаюць і паважаюць у сталіцы за плённую працу, былі ўдастоены ганаровага звання "Мінчанін года".

Таццяна ДЗЕРАХ.

беларусь-расія

Фота Сяргея ХАЛІДЗІЛНА, БелТА.

ДОБРУШСКИ ФАРФОР
МАЕ ПОПЫТ У МАСКВЕ

На Днях Беларусі ў Маскве, якія пройдуць 26-30 верасня, Гомельшчыну будзе прадстаўляць ЗАТ "Добрушскі фарфоравы завод".

Посуд добрушскіх майстроў карыстаецца попытам у Маскве і Падмаскоўі. Да Дзён Беларусі на прадпрыемстве падрыхтавалі новыя ўзоры прадукцыі, значная частка якіх — вялікія дэкарэтыўныя вазы.

НА ЗДЫМКУ: жывапісец мастацкай лабараторыі Кацярына АГЕЕВА заканчвае роспіс адной з ваз, якія будуць прадстаўлены ў Маскве.

"НАРАЧАНСКИ" ХЛЕБ:
УСЁ НАТУРАЛЬНАЕ

У Маскве пачалі прадаваць беларускі хлеб.

Асабліва спадабаліся масквічам заварныя гатункі хлеба "Нарачанскі", "Мігаеўскі", а таксама

"Барадзінскі". Тэхналогія заварных гатункаў хлеба лічыцца самай складанай, бо прадугледжвае скарыстанне толькі натуральных кампанентаў — хмельнага соладу, бульбянай крупкі, соку морквы, бурштынавага мёду, збожжавай сыравіны з высокім утрыманнем клейкавіны. Менавіта натуральная сыравіна дазваляе беларускаму хлебу доўга захоўваць свежасць. Пры гэтым, вядома, хлеб, які пастаўляецца ў Маскву, упакаваны ў спецыяльную плёнку.

ДНІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

Яны пройдуць 27-28 верасня ў маскоўскім кінатэатры "Зараддзе". Тут можна будзе ўбачыць мастацкія фільмы "Павадыр", "Прыкаваны", "Бальная сукенка", дакументальныя стужкі "Салдаты Італіі" і "Андрэй Грамыка" — аб былым міністры замежных спраў СССР, які паходзіць з Гомельшчыны.

Дарэчы, многія з пералічаных карцін зроблены сумесна беларускімі і расійскімі кінематаграфістамі, што яшчэ раз сведчыць аб цесным супрацоўніцтве нашых культур.

На заключны "беларускі" дзень у Маскве ў канцэртнай зале "Расія" запланаваны гала-канцэрт майстроў мастацтваў. Тут выступіць Нацыянальны акадэмічны народны хор імя Г.Цітовіча, Дзяржаўны ансамбль танца, Прэзідэнцкі аркестр, а таксама вядомыя артысты І.Афанасьева, І.Дарафеева, В.Аўчароў, Д.Качароўскі, салісты беларускай оперы Алена Сало і Уладзімір Пятроў.

Падрыхтавала Галіна ВІР.

дзяржава і дыяспара

НА МОВЕ ЎЗАЕМАРАЗУМЕННЯ

Камітэт па справах рэлігіі і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь наведваў Генеральнага дырэктар Дэпартамента нацыянальных меншасцей і эміграцыі пры ўрадзе Літоўскай Рэспублікі Антанас Пятраўскас.

Новая сустрэча — працяг канструктыўнага дыялога, які вядзецца паміж нашымі краінамі ў каардынацыі міжнацыянальных адносін. Старшыня Камітэта па справах рэлігіі і нацыянальнасцей Станіслаў Буко засведчыў, што мінулы год прайшоў не безвынікова для літоўцаў, якія жывуць у Беларусі: у сталічнай бібліятэцы № 20 адкрыты аддзел літоўскай літаратуры, выдадзены зборнік літоўскай паэзіі, вырашана пытанне аб памяшканні для беларускай абшчыны літоўцаў у Мінску.

Антанас Пятраўскас выказаў задавальненне тым, як развіваецца дзейнасць літоўскай школы ў Рымдзюнах, што ў Гродзенскай вобласці, і беларускай у Вільнюсе. Дэпартамент гатовы падтрымаць беларускае школьніцтва ў

іншых мясцінах Літвы і перадаць зацікаўленым свой праект, які паспяхова рэалізаваны ў Рызе.

Сустрэча завяршылася падпісаннем Пратакола аб супрацоўніцтве паміж Камітэтам і Дэпартаментам.

У праграме візіту А.Пятраўскаса — сустрэча ў Міністэрстве адукацыі Беларусі, знаёмства з работай мясцовых выканаўчых органаў з рэлігійнымі арганізацыямі, а таксама дзейнасцю ўстаноў культуры і адукацыі Ушацкага раёна Віцебскай вобласці.

НА ЗДЫМКУ: Станіслаў БУКО (злева) і Антанас ПЯТРАЎСКАС у час урачыстага падпісання Пратакола.

Ніна ЦІМАШОК.

Фота Мсціслава ІГНАЦЕНКІ.

кірмашы

МЯДОВЫ САЮЗ

У Мінску адбыўся кірмаш пчаляроў, якія з'ехаліся з усіх абласцей Беларусі.

У лютым бягучага года пчаляр-аматар Міхаіл Дударэвіч сабраў 103 пчаляры Міншчыны з мэтай стварыць Саюз пчаляроў Беларусі. Пачаў працаваць арганізацыйны камітэт, і з мэтай падрыхтоўкі да з'езда сумесна з Міністэрствам сельскай гаспадаркі быў задуманы гэты кірмаш. Пчалярам неабходна пазнаёміцца адзін з адным, абмеркаваць надзённыя праблемы, даць інфармацыю пра аднаўленні, якія ёсць у раёнах.

Да таго ж удзельнікі кірмашу хутка і выгадна для сябе рэалізавалі сваю мядовую прадукцыю: мёд, пчаліны яд, праполіс, воск, матачнае малачко... Мінчане набылі не толькі гэту прадукцыю, але і літаратуру, у якой ідзе размова пра значэнне пчол у адраўленні людзей, расказваецца пра ролі пчалярства ў эканоміцы краіны, пра тое, як пчолы ўплываюць на экалогію і экалогія — на пчол.

Летась беларускія пчаляры пабывалі ў Польшчы і пазнаёміліся з вопытам суседзяў, якія аб'ядналіся 21 год таму і штогод ладзяць кірмашы. Чарговы адбудзецца 20-21 верасня, на яго паедзе і дэлегацыя ад Беларусі. Мяркуюцца, што грамадская арганізацыя беларускіх пчаляроў будзе створана ўжо ў канцы гэтага года.

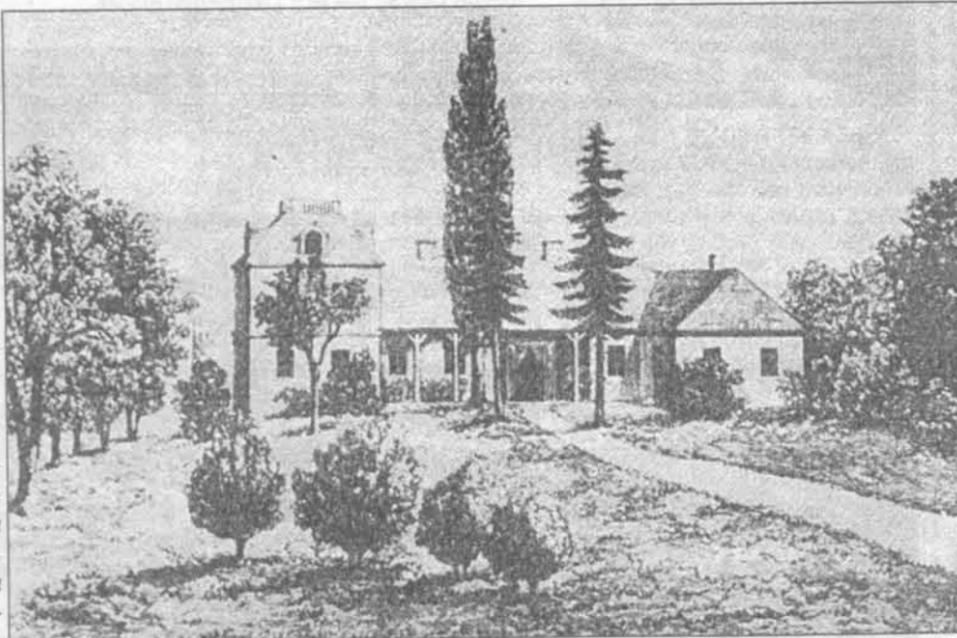
Рэгіна ГАМЗОВІЧ.

пасляслоўе

ГІСТАРЫЧНЫЯ СЯДЗІБЫ БЕЛАРУСІ:
ЯК ІХ АДРАДЗІЦЬ І АЖЫВІЦЬ?

З Міжнароднай канферэнцыі ў Залессі, маёнтку Агінскага

4-5 верасня ў былым маёнтку аўтара чароўнага паланэза "Развітанне з радзімай" Міхала Клеафаса Агінскага Залессе Смаргонскага раёна прайшла Міжнародная канферэнцыя "Гістарычныя сядзібы Беларусі: стан і будучыня". Арганізатарамі яе выступілі Нацыянальная камісія Рэспублікі Беларусь па справах ЮНЕСКА, дэпартамент па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Беларускі камітэт Міжнароднай рады па помніках і мясцінах (ІКАМОС), Дзяржаўны музей гісторыі тэатральнай і музычнай культуры Рэспублікі Беларусь, Нацыянальнае агенцтва па турызму і спорту і Смаргонскі райвыканкам. У канферэнцыі прынялі ўдзел звыш ста асоб, у тым ліку эксперты з Літвы, Польшчы, Расіі і Украіны.

мятны камень у Залессі. Першыя два ўстанавіў яшчэ сам Міхал Клеафас: у гонар свайго настаўніка-гувернёра Жана Раля і ў памяць пра Тадэвуша Касцюшку.

Канферэнцыя распачалася прывітаннем і выступленнямі старшыні Нацыянальнай камісіі Рэспублікі Беларусь па справах ЮНЕСКА Уладзіміра Шчаснага, намесніка міністра культуры Валерыя Гедройца і старшыні Смаргонскага райвыканкама Станіслава Юргеля. "Як бачна па сённяшняй зале, — сказаў першы з іх, — у нас ёсць кваліфікаваная каманда, ёсць карабель з ветразямі, толькі ў іх нам трэба цяпер удыхнуць свежы вецер". У Шчаснага зачытаў прывітальны ліст з Англіі ад нашчадка кампазітара Іва Залускага, які падрыхтаваў кніжку "Тэны Агінскага". Яна выйдзе ў Мінску ў выдавецтве "Чатыры чвэрці", а 10 працэнтаў ад выручкі з яе продажу мяркуецца накіраваць на аднаўленне Залесся. В. Гедройц падкрэсліў, што многія сядзібы звязаны з імёнамі нашых слаўных суайчынікаў, а гэта прыдае мясцінам дадатковую, духоўную каштоўнасць. С.Юргель прыгадаў, што праз месяц, 4 кастрычніка, Сморгонь адзначыць сваё 500-годдзе,

і пажадаў прысутным неўзабаве ўбачыць Залессе ў абноўленым выглядзе.

СУЧАСНЫ СТАН

Дык што ж сабой уяўляе той "сядзібны карабель" (калі выкарыстаць вобразнае выражэнне У.Шчаснага), ветразі якога трэба напоўніць свежым ветрам? Пад ахову дзяржавы ўзята 179 сядзіб. Але значна больш іх не занесена ў рэестры, не пашпартызавана, захавалася ў фрагментах (або дом ці яго руіны, або гаспадарчыя пабудовы, або парк). Па падліках прафесара Анатоля Федарука, у чатырох абласцях (апрача Гомельскай і Магілёўскай) налічваецца 1 170 сядзіб. Па іншых падліках — яшчэ болей. І тут, пры неакрэсленасці, добрую справу распачала Нацыянальная камісія Рэспублікі Беларусь па справах ЮНЕСКА, якая з дапамогай выдавецтва "Рыфтур" абнародавала каталог (дакладнай, яго першую версію) і карту "Сядзібы Беларусі" (яны былі раздадзены ўдзельнікам).

Пра сучасны стан гістарычных сядзіб Беларусі гаварылася на першым пасяджэнні канферэнцыі. Вядомы спецыяліст па парках А.Федарук раскрыў, ілюструючы словы слайдамі, гістарычны аспект праблемы. Маёнткі, сядзібы з'явіліся на беларускай зямлі з XIV стагоддзя, калі аформілася даволі шматлікае шляхецкае саслоўе, калі з'явілася адпаведнае заканадаўства. Многія сядзібы належалі аднаму і таму ж роду на працягу цэлых стагоддзяў (да прыкладу, маёнткам Ліпай каля Нясвіжа Абуховічы валодалі прыкладна 600 год). У маёнтках канцэнтравалася

АГУЛЬНЫЯ КАШТОЎНАСЦІ

На мяжы Мінскай і Гродзенскай абласцей гаспадары-смаргонцы сустракалі ўдзельнікаў

канферэнцыі традыцыйнымі хлебам-соллю і беларускай народнай песняй. Ля палаца Агінскіх гасцей чакалі спевакі і танцоры ў старадаўніх строях, якія выканалі

паланэз "Развітанне з радзімай". А потым быў адкрыты камень "Памяці роду Агінскіх", які прывёз у падарунак з Ліды скульптар Рычард Груша. Гэта ўжо трэці па-

ДАБРАЧЫНЦЫ З КАНАДЫ

ДАВЕДКА. ФРК (Федэрацыі рускіх канадцаў) – старэйшая арганізацыя эмігрантаў з Расіі, Беларусі, Украіны. Каля 60 працэнтаў членаў ФРК – выхадцы з Беларусі. Часам стварэння федэрацыі прынята лічыць красавік 1930 года, калі на VII з'ездзе прадстаўнікоў рускіх рабочых клубаў імя Максіма Горкага, які праходзіў у Таронта, было прынята рашэнне аб стварэнні адзінага кіруючага цэнтру. У маі 1942 года ў Таронта прайшла Канферэнцыя членаў клубаў імя Максіма Горкага, і з гэтага часу арганізацыя зацвердзіла за сабой назву Федэрацыя рускіх канадцаў.

асноўныя задачы арганізацыі – аб'яднанне суайчыннікаў, якія пражываюць у Канадзе, захаванне нацыянальных традыцый і культуры. У гады Вялікай Айчыннай вайны члены арганізацыі аказвалі вялікую дапамогу антыфашыстам.

Нашы суайчыннікі з Федэрацыі ведаюць і глыбока спачуваюць жыхарам Беларусі, якія пацярпелі ад аварыі на Чарнобыльскай АЭС. У 1999 годзе праз таварыства "Радзіма" ФРК накіравала антыбіётыкі, болесуцільныя сродкі, вітаміны на суму 7 тысяч долараў для бальніц Брагінскага

раёна. У 2000 годзе – ультратрававую ўстаноўку для паліклінікі № 4 горада Брэста. У 2001 годзе – камп'ютэр з перыферыяй і медыцынскія тавары для бальніц Брэсцкай вобласці. Сёлета 22 старанна ўпакаваных каробкі з дзіцячым адзеннем і цацкамі былі накіраваны ў "Дзіцячую вёску" ў Кобрыне. Гэта ўжо другая кампанія, арганізаваная Таронцкім аддзелам ФРК для гэтай вёскі. Ініцыятар акцыі Ніта Міскевіч – уладжэнка Брэстчыны.

Галіна НАВІЦКАЯ, супрацоўнік таварыства "Радзіма".

толькі факт

САЙТ МІНСКА ПАПУЛЯРНЫ

На сайт Мінскага гарвыканкама штодзённа заходзіць да 250 чалавек.

Большасць з тых, хто цікавіцца навінамі беларускай сталіцы, – жыхары Беларусі. На другім месцы – амерыканцы, расіяне –

на трэцім, далей ідуць англічане, італьянцы, немцы, канадцы, ізраільчане, шведы, галандцы. Даведацца пра Мінск імкнуча і грамадзяне Дамініканскай Рэспублікі.

"Мінск-Навіны".

не толькі матэрыяльнае, але і духоўнае багацце: кніжныя зборы (на кожны 25 квадратных вёрст прыходзілася ў сярэднім адна бібліятэка), партрэты продкаў, скульптуры, наладжваліся музычныя вечары, тэатральныя прадстаўленні. Вялікае значэнне прыдавалася (як раю-эдэму, частцы Сусвету) паркам і аранжарэям. Так, у Залессі можна было налічыць у парку каля 100 парод дрэў і столькі ж травяных раслін, каля 500 экзотаў – у аранжарэі.

Рэктар Беларускага дзяржаўнага інстытута праблем культуры прафесар Уладзімір Скараходаў гаварыў пра дзейнасць Нясвіжскай міжнароднай акадэміі, якая рыхтуе спецыялістаў па культурных ландшафтах, найперш па парках. Вялікія заслугі ў яе арганізацыі належаць старшыні Беларускага фонду культуры Уладзіміру Гілепу і вядомаму польскаму ландшафтазнаўцу прафесару Анджею Міхалоўскаму, прысутнаму на канферэнцыі. Курс навучання працягваецца два гады – у Нясвіжы і Варшаве. Усяго для Беларусі, Літвы, Расіі і Украіны тут падрыхтавана каля ста спецыялістаў (з іх палова – для нашай краіны). Сёлета адбыўся чарговы, дзевяты набор, у якім конкурсу вытрымалі 13 прэтэндэнтаў з Беларусі. Выкладаюць у акадэміі вучоныя з Беларусі, Польшчы, Германіі, Галандыі.

Павучальным было выступленне вядучага спецыяліста па ахове помнікаў Брэсцкага аблвыканкама, кандыдата гістарычных навук Леаніда Несцерчука, аўтара кнігі пра парк і палацы Брэстчыны. Многія з іх аднаўляюцца дзякуючы створаным фондам – імя Т.Касцюшкі, Л.Сапегі, Н.Орды. У

кожным раёне рэгенеруецца па аднаму парку. Па вобласці выкарыстоўваецца каля 20 палацаў. Але гэта толькі нязначная частка, бо ўсяго на Брэстчыне было каля 500 сядзіб (з іх 220 захавалася). Для былых маёнткаў патрэбны гаспадар, уладальнік. Аднак для прыватызацыі такіх аб'ектаў, паводле Л.Несцерчука, у нас не падрыхтавана прававая база. Адзін прадпрымальнік хацеў набыць (прытым за вялікі грошы) вядомага палац Пуслоўскіх у Косаве, але нічога з гэтага не выйшла, бо, як патлумачылі наступныя выступоўцы, яшчэ не акрэслена, за якую суму прадаваць той палац.

Эмацыянальна і вобразна (у канцы нават вершам) выступаў намеснік дырэктара Лошыцкай садова-паркавай гаспадаркі біёлаг па адукацыі Яўген Церахаў. Ён прыгадаў, што прыгараднаму парку, як сведчаць археалагічныя знаходкі, болей за 1 100 гадоў: вядома, дзе было язычніцкае капішча, а дубы растуць там, дзе раслі іх продкі. У Лошыцы нарадзілася некалькі каштоўных ініцыятыў – Дні зямлі, рыцарскія турніры, моладзевыя "парады паркаў". У Я.Церахава было многа канкрэтных прапаноў: нельга "прыхватызаваць" сядзібы там, дзе яны, як у Лошыцы, з'яўляюцца нацыянальнай каштоўнасцю, трэба ствараць спецыяльныя паркавыя механізмы, бо цяжкая тэхніка пашкоджае карэнні дрэў, дэструктурызуе глебу.

Зінаіда Камароўская, дырэктар Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа, заклікала прысутных не забываць і пра памятных сялянскія сядзібы. На Стаўбцоўшчыне чатыры з іх

памяць

РЭЛІКВІ ПЕРШАЙ СУСВЕТНАЙ ВАЙНЫ

Ураёне СШ № 33 Брэста ваеннаслужачымі 52-га асобнага спецыяльнага пошукавага батальёна Міністэрства абароны Беларусі знойдзены пахаванні, магчыма, салдат расійскай царскай арміі перыяду першай сусветнай вайны.

На месцы раскопак знойдзены ваенныя эмблемы, пагоны і гузікі гэтага перыяду (на здымку).

Мяркуюцца, што ў гэтым раёне могуць знаходзіцца і астаткі салдат арміі Тухачэўскага.

Пошукавыя работы працягваюцца.

спорт

АКАДЭМІЧНАЯ ГРЭБЛЯ. На чэмпіянаце свету ў Мілане беларускія спартсмены (а дэкладней, спартсменкі) тройчы займалі месцы на п'едэстале гонару.

Юлія Бичык і Наталля Гелах выйгралі серабро ў складзе двойкі распашной, наша чацвёрка парная (Бичык, Карстэн, Варона, Беразнёва) паўтарыла іх поспех, а ў адзіночным заездзе Кацярына Карстэн выйграла "бронзу".

ПЯЦІБОР'Е. У Чэхіі завяршыўся чарговы чэмпіянат Еўропы. Нашы суайчыннікі вярнуліся на радзіму з двума сярэбранымі медалямі.

Іх уладальнікамі сталі Дзмітрый Мелях і мужчынская эстафета ў саставе Дзмітрыя Доўгала, Аляксандра Бысава і ўсё таго ж Меляха.

КОННЫ СПОРТ. На дэмашнім этапе розыгрышу Кубка свету Ірына Ліс, выступяючы на кані Проліск, атрымала перамогу.

Тое, што поспех беларускай

ФОТА РАМАНА КАБЯКА. БЕЛТА

наезніцы ў Ратамцы не быў выпадковым, яна пацвердзіла ў Маскве. На чарговым этапе розыгрышу Кубка свету ў "Вялікім прызе" наша зямлячка зноў удастоена залатога медала.

БАТУТ. На пражскім этапе Кубка свету беларускія спартсмены Дзмітрый Паляруш і Мікалай Казак занялі першае месца ў сінхронных скачках.

Да таго ж Мікалай стаў другім у індывідуальных спаборніцтвах. У сінхронных спаборніцтвах пара – Галіна Лебедзева – Таццяна Пятрэня – заваявала "серабро".

МАСТАЦКАЯ ГІМНАСТЫКА. На сённяшні дзень Іна Жукава і Святлана Рудалава з'яўляюцца мацнейшымі гімнасткамі ў нашай краіне. І пачалі перамагаць імянітых саперніц.

Так, напрыклад, здарылася ў Іспанскім гарадку Сарагоса, дзе Святлана абышла вялікую расійскую гімнастку Кабаеву ў практыкаваннях са стужкай і заваявала сярэбраны медаль.

Міхаіл МАЗАКОЎ.

дыпкур'ер

НЕ – ПРОЦІПЯХОТНЫМ МІНАМ

11 верасня пастаянны прадстаўнік Рэспублікі Беларусь у АБСЕ, СКГ і ККОН Віктар Гайсёнак выступіў на пленарным пасяджэнні Пастаяннага савета АБСЕ з заявай аб далучэнні Рэспублікі Беларусь да Канвенцыі аб забароне скарыстання, назапашвання, вытворчасці і перадачы проціпяхотных мін і іх знішчэнні (Атаўскай канвенцыі).

У заяве была адлюстравана сутнасць праблемы і пазіцыя беларускага боку ў адносінах знішчэння больш за 4 мільёны проціпяхотных мін, якія знаходзяцца на тэрыторыі Беларусі.

На заяву адрэагавала дэлегацыя Канады, адзначыўшы вялікае значэнне гэтай падзеі для ўсяго рэгіёна АБСЕ і Атаўскага працэсу. Коротка ахарактарызаваўшы становішча спраў па далучэнні да Атаўскай канвенцыі, Пасол Э.Пакслі заявіла, што Канада распрацоўвае праект аказання дапамогі Беларусі па утылізацыі запасаў проціпяхотных мін, і заклікала іншыя дзяржавы – удзельніцы АБСЕ прыняць у ім удзел. Яна таксама выказала надзею, што на такім жа ўзроўні супрацоўніцтва з Беларуссю будзе развівацца ў рамках трэцяга (гуманітарнага) вымярэння АБСЕ.

ВЫСТАВА "РЫГА ФУД-2003"

У Рызе прайшла Міжнародная выстава прадуктаў харчавання, напіткаў, тэхналогіі харчовай перапрацоўкі і ўпакоўкі "Riga Food 2003". На выставе была прадстаўлена прадукцыя каля 550 кампаній з 24 краін. Прадукцыю з Беларусі дэманстравалі 22 айчынныя кампаніі.

Прэс-служба МЗС.

вінны прыйсці людзі высокай культуры, новыя інтэлектуальныя эліты. Асабліва цікавы вопыт "Старой Ладагі", дзе пачыналі ледзь не з нуля – як у той прымаўцы: "Денег ні гроша, зато слава хороша". Славу здабывалі самі, наладжваючы сяброўства з прэсай, актыўна прасоўваючы свае аб'екты на турыстычныя рынкі. І вось цяпер палову патрэбных грошай "Старая Ладага" зарабляе сама, сюды прыехаў сам Прэзідэнт Расійскай Федэрацыі. В.Кулакоў паведаміў, што ў яго краіне паспяхова дзейнічае "Таварыства вывучэння рускай сядзібы", якое рэгулярна праводзіць навуковыя канферэнцыі і выдае зборнікі, і больш камерцыйнае "Таварыства адраджэння рускай сядзібы". Падобныя структуры існуюць у дыяспары. Вельмі прыйдзецца б яны і нам. Дарэчы, на канферэнцыі пачалося стварэнне аргкамітэта "Таварыства адраджэння беларускай сядзібы". Для пачатку гэта, відаць, будзе адпаведная секцыя ў ІКАМОС.

– Мы ўсе птушкі, якія выпырхнулі з аднаго савецкага гнязда, – сказала Еўніка Лінёва, намеснік старшыні дэпартаменту па ахове помнікаў Міністэрства культуры Украіны. – Атрымалі пасля гэтага вельмі вялікую спадчыну, але не дужа ведаем, што з ёю рабіць. Цяжка ствараецца заканадаўчая база. Хаця ў прыватызацыі аб'ектаў мы пайшлі значна далей за беларусаў. І гэта дае станоўчыя эфекты.

Аўтар гэтых радкоў гаварыў на пасяджэнні пра гістарычныя сядзібы, размешчаныя на беларуска-літоўскім памежжы. Асабліва вялікія перспектывы

тут у Браслаўскага (азёры), Астравецкага (блізкасць Вільнюса, літоўскія вёскі каля Гервят і Рымдзюна) і Гродзенскага (супольны Аўгустоўскі канал) раёнаў. Тут можна развіваць і сельскі (экалагічны) турызм. Сюды паедуць пенсіянеры, уладжэнцы Беларусі, у якіх ужо няма ў ёй сваіх родных. Адначасова з сядзібамі можна выкарыстаць і мястэчкі, дзе ёсць пэўная інфраструктура. Але трэба распрацоўваць мікрапраграмы (па кожнаму раёну, бо інакш мясцовыя ўлады не будуць зацікаўлены ў турызме), патрэбна добрая рэклама ў друку суседніх краін, найперш у газетах нашай дыяспары, у "Голасе Радзімы", які да яе даходзіць.

Гаворку па другой тэме падсумаваў член пастаяннай камісіі па адукацыі, культуры, навуцы і навукова-тэхнічнаму прагрэсу Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу РБ Валерый Захарчанка. На яго думку, асабліваю каштоўнасць многім сядзібам прыдае тое, што ў іх нарадзіліся і жылі выдатныя дзеячы культуры іншых народаў (А.Міцкевіч, І.Дамейка, Т.Касцюшка, Ю.Нямцэвіч і іншыя). Аднаўленне трэба пачынаць адсюль, можа быць, з дапамогай адпаведных дзяржаў, міжнародных фондаў. Што ж датычыцца заканадаўчай базы, то яна звычайна ідзе ўслед за практыкай, абагульняе яе. Патрэбны ініцыятывы знізу, дзе лепш бачны праблемы.

(Працяг будзе).

Адам МАЛЬДЗІС.

захавай традыцыю

НОРАВЫ “КРЫВІЦКАГА ПАСЕЛІШЧА”

Некалькі гадоў пры Браслаўскім музейным аб'яднанні дзейнічае нефармальны клуб аматараў эксперыментальнай, ці, як яшчэ кажучы, жывой археалогіі. Сябры клуба захоплены аднаўленнем тэхналогіі рамёстваў, заняткаў далёкіх продкаў на падставе матэрыялаў археалагічных даследаванняў. Дарэчы, многія ўдзельнічалі ў археалагічных экспедыцыях, якія праводзіліся на Браслаўчыне.

Аднаўляюцца даўнія тэхналагічныя прыёмы працы ганчароў, разьбяроў, ткачых, розныя віды пляцення, кухня, спосабы пісьменства. Для дэманстрацыі гэтых заняткаў сфарміраваны выставачна-экспазіцыйны комплекс, які атрымаў умоўную назву “Паселішча крывічоў”. Асноўная частка комплексу арыентавана на XI–XIII стагоддзі. Упершыню ён быў паказаны два гады таму на рэгіянальным свяце “Браслаўскія зарніцы”. Пасля гэтага майстры з Браслава ўдзельнічалі ў розных фестывалях сярэднявечнай культуры як у Беларусі (Навагрудак, Заслаўе, Нясвіж), так і за яе межамі.

У пачатку ліпеня “Паселішча крывічоў” можна было ўбачыць на міжнародным фестывалі “Дні

жывой археалогіі ў Кернаве”. Кернава — гэта невялікая вёска, размешчаная непадалёку ад Вільні. Славу ёй прынес археалагічны комплекс, без пераборшвання, унікальны. Тут на адносна невялікай тэрыторыі, што прылягае да ракі Нярыс (беларускай Віліі), размешчаны стаянкі эпохі неаліту, бронзы, паселішчы рымскага часу, жалезнага веку, XIII–XIV стагоддзяў. Найбольш вядомая група з пяці гарадзішчаў, на якіх размяшчалася рэзідэнцыя вялікага князя.

З 1978 года ў наваколлі Кернавы пачалі праводзіцца сістэматычныя археалагічныя раскопкі, у 1989–м на плошчы каля 200 гектараў утвораны гістарычна-археалагічны заказнік. У спецыяльна

ўзведзеным будынку размясціўся музей з багатай археалагічнай экспазіцыяй. Музей стаў ініцыятарам правядзення ў Кернаве фестываляў эксперыментальнай археалогіі. У 2003 годзе ўдзельнікі сабраліся на пяты фестываль, які быў прымеркаваны да юбілею каранацыі Міндоўга. Беларусь, акрамя майстроў з Браслава, прадстаўляў рыцарскі клуб з Мінска “Княжы Гуф”.

На пляцоўцы Замкавай гары былі арганізаваны два аддзелы: дагістарычны і сярэднявечны з 32 дэманстрацыйнымі стаянкамі. Наведвальнікі фестывалю, а іх латок за тры дні не меншаў, маглі назіраць за апрацоўкай каменю і бурштыну, элементамі быту неалітнай сям'і, працай ювеліраў, ганчароў, ткачых, вырабам музычных інструментаў і г.д. На рыстальшча перыядычна выходзілі рыцары з клубаў Беларусі, Літвы, Польшчы, якія дэманстравалі сваё майстэрства ў пастановачых баях. Вялікім поспехам карысталіся выступленні “Княжага Гуфа”, якія вылучаліся арыгінальнай рэжысурай, са значнай доляй гумару.

“Крывіцкае паселішча” пры-

цягвала наведвальнікаў спакуслівым водарам ачагу, на якім гатаваліся стравы з мукі, дзічыны. Тут гаспадарылі Эла Зінкевіч, Люда Пупіна, Алена Селях. Дарослым у гаспадарцы дапамагалі Аляксандр Альгерд, Санька. Ганчар Валерыя Зінкевіч працаваў на ціхаходным коле, якое ўжывалася ў раннім сярэднявеччы. Было шмат ахвочых паспрабаваць свае сілы ў гэтым рамястве. Аляксандр Курбан прадстаўляў калекцыю рэканструкцый драўляных вырабаў, знойдзеных археолагамі на славянскіх і балцкіх абшарах. У асобным павільёне наведвальнікі знаёміліся з пісьменнасцю на таблічках, залітых воскам, і бяросце. Гаспадар павільёна Кастусь Шыдлоўскі знаёміў з прыладамі пісьма, спосабамі пісьменства.

Удзельнікі з Браслава некалькі разоў дэманстравалі абрад здабывання жывога агню. Гэты абрад вядомы з даўніх часоў. Агонь, здабыты такім чынам, служыў для рытуальных мэт. Прыстасаванне, вышэйшае за чалавека, складаецца з драўлянай канструкцыі і бервяна, якое круціцца з дапамогай вярхоўкі. У месцы кантакту бервяна з драў-

лянай асновай утвараецца вугельчык, з якога і здабываецца агонь.

Дэманстрацыя здабычы жывога агню — відовішча надзвычай цікавае. Яно сабрала вялізны на-тоўп наведвальнікаў. Найбольш цікавай была дэманстрацыя абраду сумесна з літоўскім фальклорным гуртам “Кулгрында”, удзельнікі якога спявалі адпаведныя песні.

Аналізуючы вынікі фестывалю, арганізатары адзначалі важнасць прысутнасці на ім беларускіх калектываў. Нас яднае агульная вялікая гісторыя. Напэўна, з часам Беларусь будучы прадстаўляць больш калектываў.

Кернаўскі фестываль — яркі эпізод у летнім жыцці Браслаўскага клуба аматараў жывой археалогіі. Але не адзіны. Клуб рыхтуецца да прэстыжных фестываляў, якія пройдуць у Польшчы ў Вохіне і Біскупіне.

Кастусь ШЫДЛОЎСКІ,

навуковы супрацоўнік
музейнага аб'яднання, сябра клуба.

Браслаў, Віцебская вобласць.

НА ЗДЫМКАХ: у час фестывалю ў Кернаве.

Фота аўтара.

пункт гледжання

ЯШЧЭ РАЗ ПРА МЕСЦА НАРАДЖЭННЯ АДАМА МІЦКЕВІЧА

Шаноўная рэдакцыя “Голас Радзімы”! З вялікай цікавасцю і задавальненнем прачытаў у вашай газеце артыкул Вольгі Ягоравай “Вершы і проза Варончы” (2003, № 26), дзе гаворка ідзе пра вялікага сына зямлі навагрудскай Адама Міцкевіча. Захацелася і мне дадаць да артыкула некалькі сваіх заўваг і меркаванняў.

Найперш вярнуся да дыскусійнага пытання: дзе нарадзіўся Адам Міцкевіч? Яшчэ ў XIX стагоддзі вядомы ўрадзец Навагрудчыны, даследчык, паэт і журналіст Вінцэзь Каратынскі ў сваіх артыкулах “Некалькі падрабязнасцей пра сям'ю, месца нараджэння і маладосць Адама Міцкевіча” і “Дадатак да біяграфіі Адама Міцкевіча”, здаецца, доказаў давеў, што вялікі паэт Адам Міцкевіч не мог нарадзіцца на хутары Завоссе (цяпер Баранавіцкі раён), што гэтую легенду спецыяльна ствараў малодшы брат паэта Аляксандр, якому не спадабалася, што такі вялікі чалавек мог нарадзіцца ў звычайнай яўрэйскай карчме (не будзем утойваць, што маці Адама і Аляксандра Барбара з роду Маеўскіх была дачкой перахрыста-яўрэя, яе сястра Паўліна таксама выйшла замуж за будучага славутага чалавека, філосафа Ф.Бохвіца — так здарылася, што яна назаўсёды ўвекавечана ў населеным пункце Паўлінава, які сёння ў Баранавіцкім раёне).

Сучаснікі паэта найбольш ад-

носілі месца яго прыходу на гэты свет да корчмаў Выгада, Літоўка, Асавец і да самога горада Навагрудка. У сучасным польскім выданні “Szlakiem Adama Mickiewicza po Białorusi” (Warszawa, 1997) нават змешчаны здымак карчмы ў Выгадзе (некалькі гадоў таму рэшткі пабудовы і sklepa, адкуль выносілі белае віно, якім аблівалі немаўля, баранавіцкімі раённымі ўладамі знішчаны). А чаму Адам Міцкевіч не мог нарадзіцца ў Завоссе? Ды таму, што яго бацькі займелі ў сваю ўласнасць фальварак толькі праз некалькі месяцаў пасля нараджэння будучага паэта.

Калі наконт месца нараджэння мы можам гаварыць як аб спрэчным факце і нічога не сцвярджаць катэгарычна, дык аб месцы хрышчэння Адама Барнарда Міцкевіча ёсць дакументальныя звесткі. Гэты метрычны запіс прыводжу цалкам, бо яго могуць не ведаць некаторыя замежныя чытачы вашай газеты: “Года Божяга 1799 месяца лютага 12 дня. Правялебны ксёндз Антоні Постлет, канонік курляндскі, ахрысціў немаўля імянамі Адам Барнард, сына народжанага Мікалая Міцкевіча, каморніка мінскага, адваката наваградскага, і Барбары Маеўскай, высакародных мужа і жонкі. Кумамі былі яснавельможны Барнард Абуховіч, земскі суддзя мазырскі, з шляхетнай Анэляю Узлоўскай, жонкай памежнага суддзі Наваградскага павета”. Дадам, што ў Навагруд-

ку нарадзіліся ўсе сыны Міцкевічаў (Францішак Браніслаў, Юліян Аляксандр, Казімір Ежы, Міхал Антон) і там ўсе яны ахрышчаны ў адным і тым жа касцёле.

Таму недакладна піша Вольга Ягорава, калі сцвярджае пра А.Міцкевіча: “...а хрысціўся ў Варончы”. Па-першае, хрысціцца толькі ў пратэстантаў, калі яны ў сталым ўзросце, або калі людзі самастойна перайшлі ў каталіцызм, а звычайна ў гэтай веры дзетак хрысціць святары, да якіх нясуць немаўля хросныя бацькі. Па-другое, што найбольш важна, аўтара “Пана Тадэвуша” хрысцілі не ў Варончы, а ў Навагрудку. Пра гэта сведчыць не толькі працітаная метрыка, але і мемарыяльная дошка на навагрудскім фарным касцёле.

І апошняе. Што за помнік роду Верашчакаў у Варончы? Бо гэты род прыйшоў у Туганавічы з іншых мясцін, адтуль ён і адышоў. Найбольш славытым з яго быў Міхал Верашчака, якому і Адам Міцкевіч, і Ян Чачот прысвяцілі не адзін свой твор. Дык каму тады з Верашчакаў быў пастаўлены помнік у Варончы? Бо знакаміта на ўвесь свет Марыя Ева Верашчака-Путкамер (Марыля Верашчака), сястра Міхала, калі меркаваць па надмагільлі, пахавана ў Беняконях (цяпер Воранаўскі раён).

Міхась МАЛІНОЎСКІ,
правадзейны член
Геаграфічнага таварыства.

АД РЭДАКЦЫІ. Пытанне пра месца нараджэння Адама Міцкевіча не такое простае, як уяўляецца і Вользе Ягоравай, і Міхасю Маліноўскаму. Уроўня польскіх энцыклапедычных крыніцаў указваюцца тры месцы: Завоссе, прыдарожная карчма і Навагрудак. Падзяляюцца думкі даследчыкаў і адносна таго, дзе было Завоссе: у цяперашнім Баранавіцкім раёне ці каля самога Навагрудка (на старых картах ёсць такі фальварак).

Сапраўды, малаверагодна, каб навагрудскі юрыст Мікалай Міцкевіч, бацька паэта, рызыкнуў павесці ў санях сваю цяжарную жонку за 40 верст у “баранавіцкае” Завоссе, якое яму тады не належала і якое перайшло ў яго ўласнасць ад сваякоў на шэсць месяцаў пазней. Тым больш, што якраз былі Каляды, а гэтае свята звычайна праводзяць у коле сям'і. Тым больш, што тады быў, як вызначылі гісторыкі, вялікі мароз...

У 1997 годзе, напярэдадні двухсотгадовага юбілею паэта, у Цэнтры імя Ф.Скарыны прайшла навукова-вытворчая нарада, на якой абмяркоўваліся пытанні пра месца, дзе ўзвесці ў Мінску помнік А.Міцкевічу, і пра месца яго нараджэння. Нават супрацоўнікі Дома-музея паэта ў Навагрудку сталі на дыяметральна супрацьлеглых пазіцыях. Тым больш, што ад XIX стагоддзя да нас дайшлі два розныя малюнкi дзвюх розных сядзіб у Завоссе (рабілі іх з натуры вядомыя мастакі Напалеон Орда і Эдвард Паўловіч, якія не маглі памыліцца ў рэльефе мясцовасці ці ў колькасці вокнаў). Але паколькі “баранавіцкае” Завоссе ўжо аднаўлялася, музефікавалася, на

нарадзе было прынята кампраміснае рашэнне: лічыць найбольш верагодным, што пазіў нарадзіўся менавіта ў гэтым Завоссе. І рэкамендаваць будучым экскурсаводам не быць занадта катэгарычнымі ў сваіх тлумачэннях. Бо ёсць важкія аргументы і на карысць “навагрудскага” Завосся, і прыдарожнай карчмы (прыгадаем верш Рыгора Бардуліна “Паэты нараджаюцца ў карчме”), і самога Навагрудка. Музей у Завоссе ёсць, але пытанні застаюцца.

Затое мы цалкам згодныя з нашым сталым чытачом адносна месца, дзе хрысцілі паэта. Гэта навагрудскі фарны касцёл, які памятае яшчэ шлюб Ягайлы з Сонькай Гальшанскай. Пра факт хросту сведчыць мемарыяльная дошка на касцельных сценах. Сведчыць і працітаная М.Маліноўскім метрычны запіс. Шкада, што кніга, у якой ён зроблены, знаходзіцца не ў Навагрудку, дзе ёй і належыць быць (акрамя А.Міцкевіча там зроблены запісы пра з'яўленне на свет многіх яго сучаснікаў), а ў Польшчы, у кляштары на Яснай Гары ў Чанстахове. Як паведамляў польскі друк, кнігу ў 1946 годзе нелегальна вывез туды навагрудскі святар. Таму лагічна было б, каб навагрудскі рэлігійны вярнулася на сваё ранейшае месца (няхай бы для пачатку ў дасканалай копіі).

Што ж датычыцца Верашчакаў, то гэта не польскі, як піша В.Ягорава, а гістарычна беларускі род, пра што сведчыць нават прозвішча.

Такім чынам, нашы чытачы ўзнялі цікавыя пытанні, якія дапамогуць высвятленню ісціны. Але ўсё яшчэ не абсалютнай.

КАНТАКТЫ І ДЫЯЛОГІ

ВЕСТКІ МІЖНАРОДНАЙ АСАЦЫЯЦЫІ БЕЛАРУСІСТАЎ. № 16

Беларускія сенсацыі

Лаўрэат Нобеля родам з Зэльвы

Імя вядомага ва ўсім свеце хіміка з Зэльвы Аарона Клуга ўвайшло ў многія энцыклапедыі і энцыклапедычныя даведнікі.

Але калі паверыць ім, да Беларусі гэты вучоны не мае аніякага дачынення. Бо там указваецца, што ён нарадзіўся 11 жніўня 1926 года ў Зэльве.

Але яна, маўляў, знаходзіцца не на Гродзеншчыне, а ў Літве (Zelva, Lithuania). Між тым, ніякай Зэльвы ў Літве няма, а гродзенская Зэльва ў даваенны час уваходзіла ў склад не Літвы, а Польшчы. Магіі недастаткова дасведчаных у беларускіх справах энцыклапедыі паддаўся нават сам вучоны: калі два гады таму да яго звярнуліся нашы англійскія аўтары з просьбай даць інтэрв'ю, ён адмовіў: мая Зэльва да Беларусі дачынення не мае.

Аднак, як устаноўлена гродзенскімі даследчыкамі, якія рыхтуюць даведнік "Беларусь у дыялогу цывілізацый" (пра яго гаварылася ў нумары "Голас Радзімы" ад 4 верасня), Зэльва на беларуска-літоўскіх прасторах адна. Гэта ў ёй, мястэчку Ваўкавыскага павета, беларускія сяляне збіраліся ў дзень святой Ганны на славіты кірмаш, даючы заробак мясцовым кемлівым гандлярам, у тым ліку дзядам і бацькам Аарона Клуга. У двухгадовым узросце бацькі перавезлі хлопчыка ў горад Дурбан (Паўднёва-Афрыканская Рэспубліка). У шаснаццацігадовым узросце А.Клуг пачаў вывучаць фізіку ва ўніверсітэце горада Іганэсбург. А з 1949 года, пераехаўшы ў Англію, ён заняўся вывучэннем розных вірусаў, у тым ліку і поліяміэліту. Унёс вялікія змены ў развіццё крышталеграфічнай электроннай мікраскапіі. Гэта дазволіла больш эфектыўна змагацца з рознымі хваробамі.

У 1982 годзе наш суайчыннік стаў лаўрэатам Нобелеўскай прэміі ў галіне хіміі за "распрацоўку метаду крышталеграфічнай электроннай мікраскапіі і праясненне структуры біялагічна важных комплексаў нуклеінавай кіслата — бялок". У 1995—2000 гадах А. Клуг узначальваў Каралеўскае навуковае таварыства. З 1986 да 1996 года працаваў у лабараторыі малекулярнай біялогіі Кембрыджскага ўніверсітэта. Вучонаму прысвоілі ганаровыя ступені і званні Калумбійскі, Чыкагскі, Страсбургскі, Стагольмскі і іншыя ўніверсітэты. І толькі на радзіме ціха...

Гэты матэрыял быў падрыхтаваны да друку яшчэ вясной. Але нестала ў нас здымка Аарона Клуга. І вось М. Швэдзюк прыслаў з Англіі выразку з "Таймс", які павіншаваў вучонага з 77-годдзем. Паўтарам фатаграфію за гэтай папулярнай газетай. Як бачым, наш суайчыннік аптымістычна ўсміхаецца.

Дзве зарубежныя прэміі Рыгора Цісецкага ў 17 год

Ці даўно мы захапляліся імклівым узлётам маладога беларускага драматурга Андрэя Курэйчыка, які пакарыў самымя айтарытэтнымыя маскоўскія сцэны. А тут у Мінску з'явіўся новы беларускі літаратурны вундэркінд. Запомніце яго імя: **Рыгор Цісецкі**.

У 17 год аўтар стаў лаўрэатам адразу дзвюх міжнародных узнагарод. Цыкл яго навед "Плаванне Магелана" атрымаў Гран-пры расійскай прэстыжнай "Ілья-прэміі". А аднаактоўная п'еса Р. Цісецкага "Нямы паэт", прысвечаная Янку Купалу, узнагароджана не менш прэстыжнай нямецкай прэміяй "Драма Дэ". Прытым гэты твор перамог адразу ў дзвюх намінацыях: як самы лепшы літаратурны дэбют і самая лепшая аднаактоўка ў конкурсе драматургаў краін на постсавецкай і постсаяцьялістычнай прасторы.

Творчасцю драматурга, яшчэ год таму невядомага грамадскасці, зацікавіліся тэатры Беларусі, Расіі, Германіі і Чэхіі.

Аўтар "Сказа пра Лысую гару" вядомы! Самым удалым беларускім ананімным творам пасляваеннага п'яцідзесяцігоддзя па праву лічылася сатырычная паэма "Сказ пра Лысую гару".

У ёй трапна высмеяны заганыя рысы не толькі "дачнага" пісьменнікага асяроддзя, але і рэчаіснасці "развітога сацыялізму". Паэма выдавалася рэдакцыяй "Вожыка", але як ананімная. Даследчыкаў мучыла пытанне, хто хаваецца пад псеўданімам Францішак Вядзьмак-Лысагорскі. І вось народны паэт Беларусі Ніл Гілевіч (прыгадаем, што ён з'яўляецца таксама сябрам-сузаснавальнікам Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў) паставіў кропку над і, расказаў, як быў напісаны "Сказ пра Лысую гару". Паэма, аказваецца, стваралася Нілам Гілевічам з выкарыстаннем вусных апаўданаў аднаго з відавочцаў падзей у дачным капэратыве — паэта Міколы Аўрамчыка.

Такім чынам, Францішак Вядзьмак-Лысагорскі — гэта псеўданім Ніла Гілевіча.

Нашы дыялогі

У Коласавым садзе

З пісьменнікам і грамадскім дзеячам беларускай дыяспары ў ЗША

Янам Запруднікам гутарыць Адам Мальдзіс

Спачатку — некалькі ўступных слоў для новых чытачоў, незнаёмых з нашымі ранейшымі публікацыямі Янкі Запрудніка і пра Янку Запрудніка. Адзін пералік яго заняткаў зойме некалькі радкоў: вучоны—гісторык, палітолаг, публіцыст, паэт (вершы друкаваў пад псеўданімам Сяргей Ясень), крытык, грамадскі дзеяч. Нарадзіўся ў Міры ў 1926 годзе. З 1957 года жыве ў ЗША. У 1969—м стаў у Нью-Йоркскім універсітэце доктарам гістарычных навук за працу пра палітычнае змаганне за Беларусь у царскай Думе 1906—1917 гадоў. Аднолькава свабодна піша па-беларуску і па-англійску.

Амаль кожны год Янка Запруднік з жонкай, мастачкай Надзеяй Кудасавай—Запруднік, прыязджае на радзіму. У апошні час звычайна спыняецца ў доме нявесткі Якуба Коласа Алы Цімафеёўны, удавы Данілы Канстанцінавіча, і іх дачкі Веры Данілаўны. Потым едзе на Палессе, на радзіму жонкі, і ў свой Мір. Перад адлётам Запрудніка ў Нью-Йорк у Коласавым садзе, пад дрэвамі, якія памятаюць цяпло песняровых рук, за келіхам віна, шашлыкамі і ягадамі неспасрэдна з кустоў збіраецца невялікае кола сяброў і знаёмых.

Карыстаючыся сёлетняй нагодай, я задаў Янку Запрудніку некалькі пытанняў. Усяго некалькі, бо гошч быў нарадзжаны. Наш дыялог часта пераходзіў у трыялог: у гаворку дасведчана ўключалася літаратуразнавец Генадзь Кісялёў.

— Спдар Янка, мы ведаем вас як аўтара кнігі "Агледзіны бацькоў: Да 100-годдзя з дня нараджэння Я.Купалы і Я.Коласа", "Беларусь: На скрыжаваннях гісторыі" (англамоўная і беларуская версіі), першага на англійскай мове і ўвогуле на Захадзе гістарычнага, блізкага да энцыклапедыі даведніка пра Беларусь. Нядаўна выйшла са імяна кніга ўспамінаў "Дванаццатка..." А што цяпер ляжыць на вашым рабочым сталі?

— Слоўнік! Першы вялікі беларуска—англійскі слоўнік. Работу над ім пачала дваццаць гадоў таму Валяціна Пашкевіч. Завяршае ж слоўнік (цяпер чытаем апошнюю карэктурную версію), вялікая група беларускіх і амерыканскіх вучоных. У іх ліку вядомыя беларусісты Вітаўт Кіпель, Томас Бэрд. Усяго ў слоўнік увайдзе каля 60 тысяч лексічных адзінак. Ахвяраванні на выданне слоўніка паступалі з усяго свету — яны пойдучы на друк. Зрэшты, "Голас Радзімы" пра гэта пісаў ужо.

— А дзе слоўнік будзе друкавацца, для каго ён прызначаны?

лікаў вялікую цікавасць, паклаў пачатак вывучэнню нашага "далёкага замежжа".

— Пачалося ўсе крыху раней. Памятаецца: яшчэ да гэтага, у 1990 годзе, на канферэнцыі ў Рыме трое беларусаў з Беларусі (Грыцкевіч, Вярэнч і вы) і чацвёра беларусаў з эміграцыі (айцец Надсон, Кіпель і я) ўпершыню селі за адзін стол, каб супольна адстойваць нашу нацыя-

нальную пазіцыю — па культурнай спадчыне, Чарнобылю. Быкаватады спрабавалі вылучыць на Нобелеўскую прэмію. Але неяк не смела. Украінцы і літоўцы перахапілі ініцыятыву. Беларусы паміж сабой даволі сварлівыя і на айчыннай зямлі, і на чужой. Нашы суседзі, тыя ж літоўцы, паводзяць сябе інакш: унутры могуць грызціся, але вонкі дружна бароняць нацыянальныя інтарэсы.

— Ну рублёў, можа, тысяч пад трыццаць, — няўпэўнена адказваю.

— Але тут Генадзь Кісялёў прычыць: болей 10 тысяч сённяшні інтэлігент не наскрабе.

— Ну, тады патрэбны два тыражы. Другі — на звычайнай паперы і ў мяккай вокладцы.

— Мусіць, так і зробім.

— А што з успамінамі? Бо, як мяркую, "Дванаццатка" — гэта толькі частка пра п'яцідзесятыя гады, калі 12 беларускіх маладых людзей прыехалі на вучобу ў Бельгію, у Лювенскі ўніверсітэт, а потым раз'ехаліся па свеце. Але ж жыццё на Лювене не спынілася.

— Пакрысе працягнуць успаміны далей. Аднак улічыце, што ў нью-йоркскім Беларуска—Амерыканскім інстытуце навук і мастацтва "старых магіканаў" засталася мала. А з маладых, такіх, як Лявон Юрэвіч, прыходзяць толькі адзінкі.

— Відасьць, яшчэ нейкія кнігі выйдучы ў БІНІМ?

— Вітаўт Кіпель заканчвае работу, распачатую яшчэ са святой памяці Зорай. Гэта будучы два бібліяграфічныя даведнікі: пра беларускія перыядычныя выданні на эміграцыі і пра тэматычна беларускія публікацыі ў англамоўным друку. Рыхтуюцца кнігі ў цесным супрацоўніцтве з Публічнай бібліятэкай у Нью-Йорку, дзе мы, перадаўшы значную частку сваіх збораў, па сутнасці, заснавалі беларускі аддзел.

— А навуковыя сустрэчы, канферэнцыі? Мы тут, у Мінску, не забываем, што ў 1991 годзе вы былі адным з сузаснавальнікаў Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў, выступілі на першым яе кангрэсе з грунтоўным дакладам пра дыяспару. Той "круглы стол" пад назвай "Беларусы ў свеце" вык-

нальную пазіцыю — па культурнай спадчыне, Чарнобылю. Быкаватады спрабавалі вылучыць на Нобелеўскую прэмію. Але неяк не смела. Украінцы і літоўцы перахапілі ініцыятыву. Беларусы паміж сабой даволі сварлівыя і на айчыннай зямлі, і на чужой. Нашы суседзі, тыя ж літоўцы, паводзяць сябе інакш: унутры могуць грызціся, але вонкі дружна бароняць нацыянальныя інтарэсы.

— Тут вельмі важна, — умяшаўся Генадзь Кісялёў, які доўгі час жыў у Літве, — любіць сваё, але пры гэтым не ненавідзець суседзяў.

— Гэта значыць, — падхапіў тэму Янка Запруднік, — трэба быць не столькі нацыяналістам, бо такі тэрмін ужо набыў адмоўны сэнс, колькі патрыётам. Дарэчы, ці ведаеце вы, калі ўпершыню прагучала вызначэнне беларускі нацыяналіст? Не ведаеце? То скажу: яшчэ ў 1872 годзе на панславістычным кангрэсе. Прагучала ў дадатным сэнсе. Усе славянскія мовы там былі абвешчаны роўнымі. Мы недаацэньваем нацыянальную самасвядомасць інтэлігенцыі ды і сялянства ў апошняй трэці XIX стагоддзя. Колькі нашых продкаў назвалі сябе беларусамі ў час перапісу 1897 года?

— Госцейкі, шашлыкі гатовы, пара за стол! — падала голас Вера Данілаўна.

— Але закончу адказ на ранейшае пытанне. Восенню гэтага года ў Канадзе збяруцца пад апекай беларусісткі Зінаіды Гімпельвіч шматлікія славісты Паўночнай Амерыкі. Будучы там і дзве беларускаўчыя секцыі. Адной прыйдзеца кіраваць мне.

— І апошняе пытанне, спдар Янка. Вы паездзілі па Беларусі, многае пабачылі. З якімі ўражаннямі ад'язджаеце?

— Што ж, жыццё ёсць жыццё. Нешта адмірае, нешта абнаўляецца. На Палесці ўсё цяжэ павольней. А ў Міры шмат што змянілася да лепшага за два гады з часу майго апошняга прыезду. Я заўсёды быў аптымістам.

НА ЗДЫМКУ: (злева направа) Генадзь КІСЯЛЁЎ, Янка ЗАПРУДНІК, Вера МІЦКЕВІЧ і Яніна КІСЯЛЁВА ў Коласавым садзе.

3 надаланага

"The Belarusian Times"

Зноў пачала выходзіць "Беларуская газета, якая друкуецца ў Злучаных Штатах Амерыкі". Англійская ў ёй толькі назва. Астатні тэкст беларускі. Мы атрымалі 3-4 нумар газеты за бягучы год.

Нумар пачынаецца вялікім, амаль на тры старонкі, багатым на невядомыя факты артыкулам рэдактара газеты Юрыя Васілеўскага "Араў—парк, помнік пазту", прысвечаным 120-м угодкам з дня нараджэння Янкі Купалы. Помнік быў адкрыты 1 ліпеня 1973 года на тэрыторыі так зва-

най "працоўнай эміграцыі". Як відаць з выстаўленага побач з помнікам спісу дабрадзей, акрамя беларусаў яго фундавалі рускія, украінцы. Па суседству ўзвышаюцца бюсты Пушкіна, Шаўчэнкі, Уітмена. На нейкі час пра Араў—парк дыяспара забыла. Але цяпер, з прыбыццём новай, маладой хвалі беларусаў, гэтая зона адпачынку, піша аўтар, зноў ажывілася.

У сваім слове "Ад рэдактара" Ю.Васілеўскі заклікае да канструктыўнасці. Аднак непрыемнае ўражанне пакідае артыкул святара Ігара Якуніна "Тапачкі Філарэта". Аўтар з сарказмам піша

пра тых людзей, з якімі раней полпеч працаваў у Мінску. Падалося, артыкул напісаны з пэўнымі парушэннямі журналісцкай этыкі. Крытыка скіравана не столькі на справы людзей, колькі на іх вонкавыя даныя ("як бульдозер", "як басурманін", "паходка, як у паўліна" і г. д.). А гэта ўжо асабістыя абразы, далёкія ад уважанаасці. Тым болей, што аўтар сам быў "трэйцім" сярод сваіх герояў.

Сенсацыйныя звесткі паведамляюцца ў артыкуле "Гальшанскія таямніцы" сябра рэдакцыі Уладзіміра Гуткоўскага.

Валяціна ГРЫШКЕВІЧ.

Памяць

Ушанавалі паэта і святара
Янку Быліну

Краязнавец Аляксей Юркойца некаж сказаў: «Не трэба далёка ездзіць: у нас на Астравеччыне таксама шмат цікавага і маладаследаванага».

Імя Янкі Быліны (Яна Семашкевіча) мала вядомае шырокаму колу, яно не ўпамінаецца нават у энцыклапедычным даведніку «Беларусь» (1995). Гэты беларускі паэт і святар нарадзіўся ў вёсцы Лакцяны (цяпер Астравецкі раён), закончыў Віленскую духоўную каталіцкую семінарыю, служыў ксяндзом у Медніках і Лаварышках (цяпер Літва), у час першай сусветнай вайны прадстаўляў у Віленскім камітэце дапамогі пацярпелым ад вайны беларускае каталіцкае духавенства. Яшчэ да вайны Янка Быліна пачаў пісаць вершы, байкі. У 1918 годзе ў Вільні выйшаў першы яго зборнік «На прызбе», у 1924-м — пераўданае. Памёр у 1956 годзе на Беластоцчыне: А.Юркойца нядаўна адшукаў там яго магілу.

9-10 жніўня ў Масцынах Астравецкага раёна прайшлі літаратурна-краязнаўчыя чытанні, прысвечаныя 120-му ўгодкам з дня нараджэння Янкі Быліны. Побач, у Лакцянах, вёсцы, дзе ён нарадзіўся, на працягу тыдня працаваў пленэр, у якім прынялі ўдзел вядомыя мастакі: А.Цыркуноў, Т.Маркавец, А.Пущкін і іншыя. Іх карціны віселі ў клубе ў Масцынах, 10 жніўня адбылася сустрэча з мастакамі. Іх творы розныя па тэхніцы выканання (акварэль, графіка, выцінанкі), але ў кожнай працы адчу-

ваецца прысутнасць Янкі Быліны: на карцінах былі яго родныя мясціны, ключчанскі касцёл, у якім правёў сваю першую імшу ксёндз Ян Семашкевіч. Пачаліся чытанні са святочнай імшы ў гэтым касцёле. Яе правялі па-беларуску ксяндзы З.Пікула з Варнян і П.Урбан з Астраўца. Яны гаварылі, што Ян Семашкевіч быў не проста святар, а і беларускі асветнік, у час службы гаварыў казанні на беларускай мове. Яго байкі і да сённяшняга дня памятаюць старэйшыя людзі віленскага і астравецкага краёў.

Пасля імшы быў урачысты адкрыты памятны знак каля ключчанскага касцёла. Камень з надпісам зрабіў і падараваў мясцовым жыхарам вядомы скульптар з Ліды Рычард Груша. Надпіс на знаку:

«Беларускі святар і паэт Янка Быліна (Ян Семашкевіч). У гонар 120-годдзя з дня нараджэння ў вёсцы Лакцяны». Пасля асвячэння каменя ўдзельнікі чытанняў і госці накіраваліся да ключчанскіх могілак, дзе пасля малітвы адбылося ўскладанне кветак да сімвалічнага помніка Семашкевічу.

Потым усе накіраваліся ў масцыянскі клуб, дзе і праходзілі чытанні. Першая іх частка — «Грамадскі чын і літаратурная дзейнасць Янкі Быліны», другая — «Астравеччына: гісторыя краю, падзеі і асобы». Напачатку быў зачытаны даклад прафесара Адама Мальдзіса. Затым выступіў краязнавец з Астравеччыны, ініцыятар і арганізатар чытанняў Аляксей Юркойца. У яго дакладзе «Янка Быліна — беларускі святар і патрыёт» прагучала шмат цікавых звестак пра дзейнасць ксяндза. Міхась Казлоўскі з Маладзечна падрабязна прааналізаваў публікацыі паэта на старонках газеты «Беларуская крывіца». Доклады ўсіх удзельнікаў чытанняў былі цікавыя, насычаныя фактамі. У юбілей прынялі ўдзел вядомыя навукоўцы і краязнаўцы з Англіі, Беларусі, Літвы, Польшчы.

Варта падкрэсліць, што арганізавалі чытанні прыватныя асобы — ініцыятары і стваральнікі ГА «Вільняр»: Ганна Чакур, супрацоўніца газеты «Астравецкая праўда», і краязнаўца з Варнян Аляксей Юркойца. Дзякуючы ім, было годна ўшанавана імя Янкі Быліны.

Леакадзія МІЛАШ,

удзельніца чытанняў,
намеснік старшыні
Літоўскай асацыяцыі
беларусістаў (Вільнюс).

Зваротная сувязь

Пра Хатынь згадалі
ў Бельгіі

7 жніўня ў нашай газеце было надрукавана інтэрв'ю з бельгійскім грамадскім дзеячам, кіраўніком «Акцыі «Мост»» докторам Марысам Масанжам дэ Каломбам. Пасля выхаду нумара яму быў насланы тэкст. У адказ мы атрымалі факс з яго выступленнем у сувязі з 89-й гадавінай пачатку першай сусветнай вайны. У ім спадар Масанж дэ Каломб згадаў і сваю апошнюю паездку ў Беларусь.

«Мы прыйшлі сёння сюды, — гаворыцца ў тэксце прамовы, — на мемарыяльны комплекс Тымістэр, дзе знаходзіцца магіла кавалера Фонка, першага бельгійскага салдата, які загінуў у першай сусветнай вайне 4 жніўня 1914 года, каб ушановаць яго памяць, а таксама памяць усіх нашых суайчыннікаў, удзельнікаў першай і другой сусветных войнаў, якія ахвяравалі сваім жыццём, каб наша краіна магла квітнець і быць свабоднай».

Пасля заканчэння першай сусветнай вайны ўсюды чуліся галасы: «Гэта не павінна паўтарыцца!» Але колькі канфліктаў і праяў генацыду было на працягу мінулага стагоддзя! Іх было ўсё так многа, што цяжка пералічыць усё, нічога не забыць. Ды і ці сапраўды мы ўсведамляем маштабы злачынстваў?!

Ці чулі вы пра вёску Хатынь? Я зусім нядаўна быў у Беларусі, наведваў гэты мемарыял. Ён нагадвае, што нацыстамі было за-

біта больш за 2 300 тысяч лавек, кожны чацвёрты жыхар краіны. І там таксама гучыць: «Гэта не павінна паўтарыцца!»

І тым не меней, з розных куткоў планеты да нас зноў ідуць усё новыя звесткі аб канфліктах, фактах генацыду. Дык ці дастаткова, каб іх прыпыніць, толькі гаварыць: «Гэта не павінна паўтарыцца»? Ці не час дадаць да гэтага адмоўнага воклічу станоўчае дзеянне? Паставім пер сабой пытанне, як асабіста кожны з нас можа садзейнічаць умацаванню міру, праяўляючы, напрыклад, больш цярпнасці і разумення да ўсяго таго, што нас акаляе, дэманструючы высакароднае жаданне выслухаць іншага.

І ці не такім жа чынам мы павінны дзейнічаць, аддаючы належнае тым, хто ахвяраваў сабой дзеля нашай краіны, працягваючы справу ахвяр? Гэта павінна быць не кароткатэрміновая акцыя, а грунтоўнае і працяглае дзеянне».

Асоба

Збінеў ЖАКЕВІЧ (Гданьск, Польшча).

Мой беларускі настаўнік
Юльян Сергіевіч

Пра тое, што настаўнік нібы на нашым баку, а не за савецкую ўладу, мы, старэйшыя хлопцы, даведаліся, калі пачалі са школы забіраць вучняў на лесапавал. Усе ваеннаабавязаныя былі на фронце, а старэйшыя дзеці павінны былі запоўніць нястачу рабочай сілы. Вывозілі іх часта ў аддаленыя рэгіёны Савецкага Саюза. Сергіевіч не хацеў дапускаць такога вынішчальнага для беларускай моладзі працэсу. Ён дамовіўся з намі, што калі да школы пад'едзе вайсковы грузавік, настаўнік выйдзе на размову. Мы ж у гэты час мусім уцякаць праз акно ў лес. У класе застануцца толькі малыя. І сапраўды, некалькі ранняя вясной 1945 года да школы пад'ехаў вайсковы «лазік». Згодна з планам, мы далі цягу праз акно. Але ў той жа час у «лазік» запіхвалі нашага любімага настаўніка: гэта былі нкусаўцы са Смаргоні. Забралі яго на многія гады лагераў. Не ўсведамляючы сталінскіх законаў, мясцовыя беларусы пачалі збіраць подпісы пад заявай з просьбай аб вызваленні Сергіевіча. Вялікая папулярнасць і павага, якую ён меў, былі, натуральна, для ўлады аргументам, які толькі абцяжарыў яго стан.

Праз шмат гадоў я даведаўся, што непасрэднай падставой для арышту гэтага вялікага патрыёта стала не тое, чаму ён нас вучыў у школе. Выдаў яго сябра з іншай нагоды. Як такое магло адбыцца, заканчэнне. Пачатак у №36.

расказаў мне Янка Брыль. У сілезкім Яшоўцы ў 1968 годзе праходзіў з'езд пісьменнікаў заходніх і паўночных зямель Польшчы. Ясь Гочал, сілезкі паэт, прадставіў мяне плячыстаму, росламу мужчыне. Ім аказаўся добры дух Беларусі, выдатны празаік. Я хацеў адразу ўразіць свайго суразмоўцу, сказаўшы, што таксама адтуль, але мае продкі былі эксплуататарамі, а ўжо дзядуля Аганоўскі — дык напэўна. Янка Брыль шырока ўсміхнуўся і добра папольску адказаў, што тут не бацьчы нічога дрэннага... Тады я і ўспомніў адзінага беларускага паэта, якога ведаў асабіста, а быў ім Юльян Сергіевіч. Але ён пазычаны кар'еру скончыў у лагерах.

— Юлек Сергіевіч? Я быў з ім у лагерах для ваеннапалонных, нашы нары стаялі поруч! — усклікнуў Янка Брыль. Ён сказаў, што Юлек выйшаў з лагера, вярнуўся ў сваю Ленкаўшчыну і цяпер проста калгаснік.

З расказу Брыля вынікала, што, як і ва ўсіх нямецкіх лагерах для ваеннапалонных, там выдавалі газеткі. Сергіевіч рэдагаваў беларускую газету. Янка Брыль уцёк з палону, потым быў у партызанах. А Юльян дакаваўся вызвалення і адразу вярнуўся ў Ленкаўшчыну. Пра тую газету даведаўся яго сябра — на той час важная постаць у Рымцэльскім сельсавеце, таксама чырвоны партызан. Наш настаўнік, апыкун і сябра моладзі, трапіў, такім чынам, у лагер... як нямецкі

калабарант. Зразумела, гэта была толькі зачэпка для судовай справы — сапраўднай жа прычынай быў яго беларускі патрыятызм.

Ад Янкі Брыля я атрымаў адрас Сергіевіча. Паміж намі завязалася ліставанне. Я пасылаў яму літаратурныя навінкі, Юльян распавядаў пра сябе і працу ў калгасе. Настаўнічаць ён не меў права.

У тым жа 1968 годзе, калі знаходзіўся на стыпендыі ў Маскве, па запрашэнні Янкі Брыля я прыехаў у Мінск, пазнаёміўся з выдатным празаікам малодшага беларускага пакалення Уладзімірам Караткевічам. У нейкі дзень на пісьменніцкай «Волзе» мы паехалі ў Маладзечна.

Маладзечна ўразіла мяне: мы ўязджалі з боку Мінска, а мае выезды заўсёды накіроўваліся на Запад: на Лебедзева і Беніцу. Доўга я не пазнаваў горад, па якім так сумаваў і бачу ў снах і цяпер. Мы заехалі ў цэнтр з традыцыйным помнікам Леніну, побач была маленькая рэстарэцыя, ля якой раслі ліпы. Толькі пазней я зразумеў, што мы знаходзімся ля нашай спаленай сядзібы, а ліпы — святы энклаў майго дзяцінства, у якім я быў уладаром усёго свету. Помнік і службовыя гмаіх стаялі на старым скрыжаванні, пры шашы Вільня-Мінск, дзе нястомны ксёндз Завадзкі (Завада з маёй аповесці «Воўчыя лугі») паставіў вялікі бетонны крыж.

Юльян Сергіевіч, якога я зноў сустрэў праз дваццаць тры гады, зразумела, быў ужо не маладым настаўнікам і паэтам, а сталым мужчынам, які зведаў шмат чаго ў лагерах. Ён здаваўся мне бліжэй кроўна і псіхалагічна. З таго наізнання вырасла пазнейшая апісанне ў аповесці «Вілія, у глыбінях

мора». Без сумнення, ён мусіў паходзіць, як і Янка Купала, з дробнай беларускай шляхты, часта апалячанай і ўжо каталіцкай. Я падумаў, што ён мог бы з поспехам быць братам дзядзькі Вітольда Аганоўскага, маці якога, мая бабуля, паходзіла з баярскіх Сніткаў. Мы доўга гаманілі за параю кілішкаў наліўкі і тлустай вершчаккай. Пазней Янка Брыль адвёз Сергіевіча ў Беніцу. З гэтай нагоды я наведваў касцёл, дзе быў ахрышчаны, а ў 1930 годзе бацькі бралі шлюб. Памятаю, што па дарозе Сергіевіч хваліў цывілізацыйны прагрэс беларускай вёскі: ідзе зіма, але дзеці ўжо не выбягаюць на надворак босымі.

Не памятаю, ці то з ліставання з Янкам Брылем, ці то з размоў у Маладзечне мне адкрыўся трагічны лёс Сергіевіча-паэта. Працуючы ў калгасе, ён упарта адсылаў свае беларускія вершы ў мясцовую прэсу. Кожны раз хвалілі яго вялікі самародны талент, але на гэтым усё і заканчвалася. Толькі праз гады, ледзь не ў часы «перабудовы», выйшлі вершы Юльяна. Была адкрыта яго творчая асоба. Гэты томік да мяне так і не трапіў. Хапае мне, аднак, самой памяці пра чалавека, які дэкламаваў Юльяна Тувіма. «Ён таксама завецца Юльянам», — успамінаў у школе Сергіевіч. Гэты настаўнік меў іскры Божую і гэтай іскраю хацеў нас запаліць. Як паэт...

Апошні раз я спаткаўся з маім настаўнікам улетку 1976 года. Наведваючы родныя мясціны, я заехаў таксама ў Мінск, бо Янка Брыль патэлефанаваў мне, што Сергіевіч памірае і, зразумела, мы мусім яго наведаць. З Мінска на электрычцы мы даяхалі да Маладзечна, а адтуль знаёмы Янкі завёз нас у Беніцу, дзе ў шпіталі ляжаў паэт. Медсёстры патлумачылі нам, што яму вельмі дрэнна — ёсць праблемы з дыханнем. Але пацыент, якога выпісалі дадому, не ўсведамляе стану свайго здароўя.

Нарэшце я ўбачыў тады сядзібу Сергіевіча — маленькі драўляны домік, накрыты гонтамі, у Ленкаўшчыне. Стаяў ён на ўскраіне, без гаспадарчых будоваў, з роўна складзенымі ля заходняй сцяны дровамі. Толькі пакойчык і куханька. Ахайнасць. Нейкая палатанка заслона ад кухні. На паліцах — кнігі. Юльян вельмі ўсцешыўся прыездам, асабліва Янкі Брыля. Мы доўга гаварылі аб літаратуры. Юльян з бачнай цяжкасцю лавіў паветра. Жонка аказалася вясковай жанчынай, гаспадарлівасць была яе заслугай.

Мы вярталіся ў размове ў школьныя часы. Толькі цяпер настаўнік расказаў пра візіт маёй апанаванай жахам маці. Пра сваё ж абяцанне нічога не сказаў. Памятаю, як моцна маці разлічвала тады на дапамогу «гэтага беларускага прыстойнага чалавека». Ці ішла гаворка пра тое, што я меў стацца «вялікім беларускім паэтам»? — Хіба што не. Тым не менш, першаму паэту, якога я напачатку ў сваім жыцці, я паслаў большасць сваіх кніг. Да размовы далучылася жонка Сергіевіча, прызнаўшы, якія вялікія надзеі ўскладаў Юлек на мяне і на іншых вучняў школы. «А як там Лёня Емільяновіч?» — запытаўся я. «Яна таксама выбілася ў людзі. Працуе кандуктарам на міжнароднай аўтобуснай лініі».

Юльян Сергіевіч доўга стаяў у дзвярах сваёй хаты, развітваючыся з намі: «Да пабачэння», «Да заўтра». Наступны раз яго павінен быў правядаць Янка Брыль. Не паспеў.

Пераклад з польскай Андрэя ГЯРНОВІЧА.

гасцёўня

У АўСТРАЛІЮ — СА ЖМЕНЬКАЙ РОДНАЙ ЗЯМЛІ

Малікарп Францавіч КАВАЛЕЎСКИ з Мінска даўно марыў пабываць у сына, які пераехаў у Паўднёвую Аўстралію ў 1992 годзе і жыве з сям'ёй у Адэлаідзе. Пра сваё падарожжа, далёкі кантынент і яго жыхароў, найперш беларусаў-сваякоў і сяброў сына Віктара Кавалеўскага, ён распавёў нашаму карэспандэнту Рэгіне Гамзовіч.

У такіх палётах не бываў ніколі. Цікава, і боязна было ляцець з хуткасцю 900–1 000 кіламетраў у гадзіну на вышыні 9 кіламетраў і больш. З Масквы ляцеў на расійскім самалёце, потым на "Боінгу" па маршруце Масква — Каір (Егіпет) — Сінгапур — Сідней (Аўстралія), усяго 25 тысяч кіламетраў. Аўстралія зверху выгля-

нент. Шалёная бура другой сусветнай вайны занесла ў Аўстралію і майго брата Віктара Кавалеўскага. У 1942 годзе, калі яму было 18 гадоў, яго вывезлі ў Германію на прымусовыя работы. З таго часу мы не бачыліся, толькі зрэдку Віктар дасылаў лісты, з якіх я даведаўся, што ён працаваў у мястэчку Вейлбах недалёка ад Фран-

гадоў брат памёр, пакінуўшы з жонкай дзвюх дарослых дачок — Ванду і Элеанору, сына Эдгара.

Марыя паклікала ў Аўстралію майго сына Віктара пасля смерці мужа, бо я даў яму імя брата, туга па якім не пакідала мяне ўсё жыццё. Я марыў пабываць хоць бы на яго магіле, пабачыць тую зямлю, на якой ён узгадаваў сваіх дзяцей і быў шчаслівы з Марыяй. Пра ўсё гэта я думаў на працягу доўгага шляху да сына, якога не бачыў 10 гадоў, чакаў сустрэчы са сваякамі, якіх не ведаў, і саграваў ля сэрца хусцінку са жменькай роднай зямлі з хутара Дзякшныны за Радашковічамі, дзе брат нарадзіўся і дзе я зараз маю лецішча.

Першы беларус сустрэў мяне па просьбе сына ў Сіднеі і перавёз у мясцовы аэрапорт, каб пасадзіць на самалёт у Мельбурн. Пагутарыць асабліва не было часу: ехалі ўсяго з кіламетр. А ў Мельбурне сын сустрэў мяне з жонкай Інай, дачкой і зяцем. Усе яны потым замянялі адзін аднаго за рулём на працягу 800 кіламетраў шляху да Адэлаіды, каб я мог пабачыць Аўстралію і каб прыпынкі на адпачынак не адбіралі час. Але яны ўжо праехалі гэты шлях, сустрэўшы мяне, і папярэдне папрасіліся пераначаваць у аднаго з беларусаў у Мельбурне, спадара Паўла Гуза. Ён кіруе там беларускай суполкай і звычайна сустракае прыездных.

Гасцінна пачаставаўшы нас абедам, гаспадар паказаў нам свой сад і агарод. Усе там ганарацца сваімі сядзібамі, бо шмат сіл і часу аддаюць працы на зямлі, утульнасці і прыгажосці дома. "Аўстралія — гэта вялікая вёска, таму беларусы пачуваюць тут сябе добра", — сказаў тады спадар Гуз, і ў гэтым я ўпэўніваўся кожны дзень на працягу трох месяцаў свайго гасцявання ў сына. Сапраўды, большасць пабудов тут — драўляныя, толькі цэнтры гарадоў маюць цагляныя дамы. У кожнага ля дома — шэсць-сем сотак зямлі, сад. Чысціня, акуратнасць і прыгажосць кругом, шмат кветак.

Адзін перад адным стараюцца быць лепшым гаспадаром. Большасць — прыезджыя людзі з розных краін свету. Мясцовыя абарыгены, жытло якіх мне паказаў сын, атабарыліся на высокіх берагах у поймах рэк. Яны нагадалі мне цыганоў па свайму ладу жыцця — некалі качавалі і, не маючы прывязкі да зямлі, ставяцца да месца свайго пражывання неахайна.

НА ЗДЫМКАХ: П. КАВАЛЕЎСКИ на беразе Індыйскага акіяна; доўгачаканая сустрэча (злева направа): з нявесткай Інай, сынам Віктарам, і іх дачкой Таццянай; П. КАВАЛЕЎСКИ з П.ГУЗАМ.

Заканчэнне будзе.

дае прыгожа: па берагах Ціхага і Індыйскага акіянаў — зялёная каёмка, а сярэдзіна — жоўтая (гэта — Аўстралійская пустыня, дзе некалі рабы-абарыгены здабывалі золата, ды і зараз таксама вядзецца яго здабыча).

Золата, шмат вольнай зямлі і унікальны цёплы клімат заўсёды вабілі эмігрантаў на гэты канты-

кфурта-на-Майне ў фермера Мюлера. Там ён пазнаёміўся з немкай Марыяй. У 1947 годзе маладыя ўзялі шлюб насуперак волі яе бацькі, які грэбаваў зяцем, гаварыў, што дачка знайшла яго на сметніку. Сапраўды гэта было так: фашысты, як рабоў, прымушалі нашу моладзь выконваць самую брудную і цяжкую працу.

Выгнаная з дому, Марыя з мужам знайшла прытулак на нейкі час у сваёй бабулі, а надалей трэба было шукаць працу і жыць асобна. Вярнуцца дадому з жонкай-немкай Віктар не мог, і хутка з групай эмігрантаў яны выехалі ў Аўстралію. Тры гады жылі ў лагеры для прыезджых, а калі прынялі падданства, маглі ехаць, куды захочуць. Пераехалі ў горад Найрне, потым у Арбанк, дзе брат працаваў на мясакамбінаце. Дом здымалі ў арэнду — тады гэта было танней, чым будаваць свой. У 65

паэтычная імпрэза

Васіль ПЕТРУЧУК (Польшча)

Я ХАЧУ ПАШАНЫ

Я служу народу справай,
А не размоваю пустою.
Я ляжаў ў акопах мокрых
Не з гітарай пад вярбою.

Я паранены быў цяжка,
Мне і сёння баляць раны,
Я жыцця дарма не траціў
І за гэта жду пашаны.

На маіх нагах салдацкіх
Боты не адны сапрэлі,
А цяпер мяне мінаюць,
Як бы і бачыць не хацелі.

Ёсць у нас такая мода —
Пляваць на другога,
А самому лезці ўверх —
Вось адна дарога.

Я культурных не баюся,
Баюся халопаў,
Праўда вочы мне не коле,
Страшна ад паклёпаў.

Я сабой хачу застацца,
Не хачу я зманя,
Я салідны чалавек
І хачу пашаны.

у будучы даведнік

СУАЙЧЫННІКІ Ў СВЕЦЕ

УЛАДЗІМІР ЗАХАРАЎ

Захараў Уладзімір Іванавіч
(25.10.1931, г. Гомель), прафесар,
доктар філасофскіх навук.

Нарадзіўся ў сям'і служачага. Да 1940 года жыў з бацькамі ў Адэсе і Ціраспалі, а з ліпеня 1940 года ў Кішыніёве, куды бацька І.Захараў быў пераведзены на работу ў апарат ЦК Кампартыі Малдавіі. У час Вялікай Айчыннай вайны з маці і старэйшай сястрой знаходзіўся ў эвакуацыі ў Самаркандзе (Узбекістан), бацька быў на фронце. У 1949 годзе скончыў у Кішыніёве сярэднюю школу № 37, а ў 1954 годзе — Кішыніўскі дзяржаўны ўніверсітэт, гісторыка-філалагічны факультэт.

З 1954 па 1960 год працаваў у Чадыр-Лунгскага раёне Малдавіі дырэктарам сярэдняй школы ў балгарскай вёсцы Твардзіца. З 1960 па 1975 год працаваў у апарце ЦК Кампартыі Малдавіі. У 1968 годзе скончыў Акадэмію грамадскіх навук у Маскве па спецыяльнасці філасофія. З кастрычніка 1975 і на працягу 10 гадоў загадваў кафедрай філасофіі Кішыніўскага політэхнічнага інстытута імя С. Лазо. З 1985 года і па цяперашні час працуе на кафедры грамадскіх дысцыплін Кішыніўскага тэхнічнага ўніверсітэта на пасадзе прафесара.

страта

ПАМЯЦІ СЯБРА

Пайшоў з гэтага свету выдатны беларус, чалавек, улюбёны ў родны бацькоўскі край, старшыня Тураўскага Савета народных дэпутатаў Мікалай Мікалаевіч АРЦЮШКА.

Неаднойчы суайчыннікі з ЗША, Канады і Германіі наведвалі наш старажытны сівы Тураў. На вяршыні Замкавай гары, дзе ладзілі імпрэзы самадзейныя артысты і частавалі гасцей смачнай юшкай на беразе ракі Прыпяць, іх з усмешкай сустракаў і праводзіў М.Арцюшка.

Міколе было толькі 55 гадоў. Хай будзе яму пухам зямля, якую ён любіў. Памяць жа застанецца ў сэрцах тых, хто яго ведаў.

Сябры і папелінікі.

Валянціна ГРЫШКЕВІЧ.

ЯН АЧАПОЎСКИ

Ачапоўскі Ян (1800, в. Пацейкі
Слуцкага пав., Мінскай губ.,
цяпер Чэрвеньскі р-н Мінскай
вобл. — 7.03.1871, Варшава),
доктар медыцыны.

Нарадзіўся Я. Ачапоўскі ў сям'і святара мясцовай грэка-каталіцкай царквы. Скончыў гімназію ў Слуцку. Вучыўся на медыцынскім факультэце Віленскага ўніверсітэта, дзе ў 1824 годзе абараніў дысертацыю і атрымаў ступень доктара медыцыны. З 1826 года працаваў у Варшаве вайсковым лекарам, з 1842 года — лекарам у дэпартаменце Сена-Польскага каралеўства. Потым — ардынатарам у Евангелічным шпіталі, займаўся прыватнай практыкай.

Я. Ачапоўскі даследаваў і прапанаваў у 1839 годзе новы спосаб лячэння эпілепсіі. У 1855 годзе увайшоў у склад камісіі па вывучэнні гэтай хваробы. Даследаваў таксама атрутнае ўздзеянне тытуню на арганізм чалавека. Прапанаваў спосабы лячэння рэўматычных хвароб ёдаўтрымліваючымі вадкасцямі.

Член Варшаўскага таварыства ўрачоў (з 1825), Віленскага таварыства ўрачоў (з 1835), Кракаўскага навуковага таварыства (з 1847). З 1839 года намеснік рэдактара часопіса "Pamiętnik Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego" ("Запіскі Варшаўскага лекарскага таварыства").

Вольга ГАПОНЕНКА.

уражання

ЗАСТАЛАСЯ Ё СЭРЦЫ БЕЛАСТОЧЧЫНА

...Вось і прайшло лета. Аўдыторы старэйшага ў Беларусі Дзяржаўнага ўніверсітэта запоўніліся маладымі галасамі, жыццё ўвайшло ў сваю звычайную каляіну. У першыя вераснёвыя дні шмат размоў пра лета, абмен уражаннямі. Мне таксама хочацца падзяліцца з чытачамі "Голасу Радзімы" самымі яркімі ўспамінамі пра летні адпачынак.

Народны хор фальклорнай песні Белдзяржуніверсітэта "Родніца", які ў будучым годзе адзначыць сваё 25-годдзе, быў летам запрошаны Беларуска-польска-культурным таварыствам у Польшчы на XI Міжнародны фестываль польскай і беларускай песні, што праходзіў у Беластоку. Так сталася, што многія з нас ужо былі ў розных гарадах Польшчы — Варшаве, Кракаве, Вроцлаве, Познані, Любліне, а вось у Беласток ехалі ўпершыню. Акрамя ўдзелу ў фестывальнай праграме, нам цікава было даведацца, як жывецца беларусам Беластоцчыны.

Але пачну па парадку. Мы выехалі суботняй раніцай, а ўжо пасля абеду былі на беларуска-польскай мяжы, дзе стаяла вялікая чарга. І толькі дзякуючы клопатам нашых паўнамоцных сяброў, нам не давялося доўга чакаць. Не паспелі азірнуцца, як наш камфартабельны аўтобус пад'ехаў да Беластока. Узіраемся ў вокны: утульныя домкі, чыста, шмат кветак. Без цяжкасцей чытаем шльоды. І вось нарэшце наш гатэль "Тры сасны". За вячэрай знаёмімся са старшынёй БГКТ спадаром Янам Сычэўскім і яго нязменнай памочніцай, дзелавой і абаяльнай спадарыняй Валянцінай Ласкевіч. Мы пачулі шмат цікавага пра дзейнасць таварыства, пра жыццё беларусаў Беластоцчыны.

Забягаючы наперад, скажу,

што ўдзельнікі хору былі вельмі ўдзячныя спадару Сычэўскаму за запрашэнне наведаць сядзібу, дзе месціцца "штаб" таварыства, што дало магчымасць бліжэй пазнаёміцца з яго справамі. Гэта не толькі шматлікія фестывалі, канцэрты, сустрэчы і конкурсы, але і міжнародныя навуковыя канферэнцыі, выданне "Беларускага календара", шматлікай літаратуры на роднай мове. Фота, зробленае на прыступках будынка, дзе знаходзіцца таварыства, — добры напамінак пра тую карысную сустрэчу.

Фестываль, ганаровымі гасцямі якога мы былі, — гэта толькі адна маленькая, але, на нашу думку, важкая і карысная справа, якую так удала арганізавалі і правялі шановныя гаспадары. Мы прыехалі на канцэртную пляцоўку і адразу акунуліся ў святочную атмасферу: гучала музыка, усюды сустракаліся людзі ў народных строях. Тут жа працаваў імправізаваны кірмаш, дзе можна было набыць розныя вырабы з саломкі, упрыгажэнні, кошыкі, кветкі, а таксама лянныя ручнікі, сурвэткі, сукенкі. Нашу ўвагу прыцягнулі

столікі з беларускай літаратурай. Мая калега па ўніверсітэцкай кафедрі доўга не адыходзіла ад аднаго з іх: за ім сядзеў сталага ўзросту чалавек, у якога можна было набыць кнігу з аўтографам. Ім аказаўся вядомы на Беластоцчыне беларускі паэт Віктар Швед.

Чакаючы свайго выхаду на сцэну, мы мелі магчымасць слухаць выступленні іншых калектываў. Адны іх назвы стваралі сапраўднае суквецце, рознакаляровы дыван, які прыцягваў сваёй стракатасцю фарбаў і гукаў: "Крыніца", "Вішанька", "Васілёчкі", "Хабры", "Куранты", "Шкляры", "Польскія кветкі", "Маланка", "Лучына", "Прымакі" і іншыя.

Нарэшце — наш выхад. З хлэбам-салю з'яўляецца наша заўсёдная вядучая Тацыяна Смольская і шчырымі словамі вітае ўдзельнікаў фестывалю, яго арганізатараў у асобе спадара Я. Сычэўскага. Аркестравая група хору, як заўсёды, ужо на месцы, і пад яе акампанемент мы выходзім. Я думаю, што не трэба гаварыць пра першыя хвіліны на сцэне, асабліва хвалюючыя як для аматараў, так і для прафесіяналаў.

І вось палілася, загучала лірычная пяшчотная мелодыя. І ўжо няма хвалявання — мы ўсе ў яе ўладзе. Здаецца, нішто так не аб'ядноўвае людзей, як народная песня — душа народа. Яна яскрава сведчанне нашай складанай гісторыі, адбітак нацыянальнага характару беларуса. Па словах кіраўніка хору, дацэнта кафедры беларускай народна-песеннай творчасці Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры Уладзіміра Зяневіча, менавіта ў народнай песні захаваўся глыбінны абрадавы пласт беларускага фальклору, без ведання якога цяжка гаварыць пра самабытны характар беларускага песеннага мастацтва. Адна за адной гучалі ў нашым выкананні беларускія народныя песні: "Тываецца маці", "Шумяць вербы", "Цераз рэчаньку", "Вяне рута", "Кавалёк" і іншыя.

Гледзячы на запоўненыя трыбуны амфітэатра, прасветленыя твары і той імпэт, з якім падхопліваліся знаёмыя мелодыі, зразумела, што такія імпрэзы даюць тутэйшым беларусам адчуванне

еднасці і далучанасці да роднай зямлі. Пасля канцэрта да нас падыходзілі слухачы, і, прызнаюся, нам было прыемна чуць іх шчырыя словы ўдзячнасці. З прыватных гутарак мы даведаліся, што не ўсе так проста і лёгка ў жыццё тутэйшых беларусаў, як нам дагэтуль уяўлялася. Па словах суразмоўцаў, там, дзе паляк вырашыць нейкую жыццёвую праблему лёгка і без напружання, беларусу прыходзіцца прыкладзі значныя намаганні на яе вырашэнне. Не так лёгка ўладкавацца тутэйшаму беларусу і на прыстойную працу (хочацца верыць, што гэта адзінаквыя выпадкі).

На святочнай вячэры, арганізаванай пасля фестывалю, нам давялося пазнаёміцца і з тымі, якія з тымі беларусамі, сціплымі і шчырымі людзьмі, не без дапамогі якіх адбылося гэта свята песні. Усхваляваныя, узрушаныя, мы не спышаліся разыходзіцца па сваіх нумарах. Думаецца, "Тры сасны" яшчэ памятаюць тыя песні, якія мы спявалі далёка за поўнач, расчулішы да слёз дзяжурную гатэль.

Мы вельмі ўдзячныя арганізатарам фестывалю і за культурную праграму, якую яны нам падрыхтавалі. Яркім успамінам застаецца наведванне Супрасльскага манастыра. І хаця галоўны храм стаіць цяпер у рыштваннях (дзе рэканструкцыя), аднак знаёмства з гісторыяй манастыра і яго цяперашнім станам высветліла яшчэ адну праблему жыцця тутэйшых беларусаў — схаванае "саперніцтва" католікаў і праваслаўных, бо дагэтуль прыналежнасць Супрасльскага манастыра аспрэчваецца гэтымі канфесіямі.

Хутка праляцеў час — пара вяртацца дадому. Мы развітаемся з гасціннымі гаспадарамі: "Бывай, Беластоцчына. Жыві шчасліва! Няхай заўсёды гучыць на тваёй зямлі родная беларуская песня!"

НА ЗДЫМКАХ: наш хор на сцэне; ля будынка галоўнага праўлення БГКТ.

Людміла ХРЫШЧАНОВІЧ,

удзельніца народнага хору "Родніца".

падрабязнасці

ПОМНИК ГЕННАМУ "У"

Шостага верасня напярэдадні Дня беларускага пісьменства ў Полацку на алеі па праспекце Карла Маркса быў устаноўлены памятник знаку, прысвечаны 22-й

літары беларускага алфавіта — "у" нескладоваму, якая з'яўляецца адметнай прыналежнасцю беларускай мовы. Паэт Сяргей Панізінік прысвяціў гэтаму помніку верш, а літаратурознаўца Уладзімір Содаль правёў даследаванне па гісторыі з'яўлення ў нашым алфавіце гэтага графічнага знака.

Сяргей ПАНІЗІНІК

Непаўторная,
вякоўная...
Я — узорная,
Сумоўная.
Хто з галоснаю струной,
Стань упобачкі са мной!

Ў алфавіце
я за лідэра:
гордая, з каронай,
літара.
Хочаш дзіўны гук пазнаць?
Беларусы з ім як знаць!

Я ўзлятаю
Ў неба птушкаю,
Мову родненькую гушкаю:
Ўсіх яднае лёгка ўздых
З поўні вуснай маладых.

З ГІСТОРЫІ "У" НЕСКЛАДОВАГА

Першы прапановаў увесці ў нашу пісьмовую практыку "у" нескладовае вядомы фальклорыст Пётр Бяссонаў. Было гэта ў 1870 годзе. А дагэтуль наша "у" на пісьме кірыліцай перадавалася літарамі "в", "у", "л", на пісьме лацінкаю пазначалася як "u" без дыякрытычнага знака. "Мужыцкая праўда" Кастуся Каліноўскага яшчэ такога знака не мела, а ўжо Францішак Багушэвіч карыстаўся ім досыць шырока і спраўна.

Пра гісторыю "у" нескладовага ёсць невялікі артыкул у энцыклапедыі "Беларуская мова" вядомага даследчыка старабеларускага пісьменства Аляксандра Булькі. Аднак пра тое, хто першы ўсталяваў тэрміны "у" нескладовае і "у" нескладовае, там не згадваецца. Наша "у" нескладовае — гэта магутная

прыродная з'ява, яно прабіваецца ў гаворцы беларуса і тады, калі ён размаўляе па-руску, выдае яго беларускае паходжанне па самым вусы, асабліва ў дзеяслоўных канчатках.

Гэты гук — якаясьці фаза нашага дыхання, ён надае нашай мове мелодычнасць, напеўнасць, дапамагае пазбягаць няручных для маўлення слоў. У 1999 годзе Інстытутам мовазнаўства імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі быў распрацаваны праект новай рэдакцыі "Правіл беларускай арфаграфіі і пунктуацыі", дзе прапанавана пашырыць напісанне "у". Напрыклад, у некаторых словах іншамоўнага паходжання.

Аўтарам ідэі помніка "у" нескладоваму стаў галоўны рэдактар Дзён беларускага пісьменства Вячаслаў Панін. Уладзімір СОДАЛЬ.

«Голас Радзімы»
Галоўны рэдактар
Наталія САЛУК

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь;
Камітэт па справах рэлігіі і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь;
Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі;
Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом «Радзіма».

Наш адрас: 220005, Рэспубліка Беларусь, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.
Тэлефоны: (+375-17) 288-11-97 (бухгалтэрыя), 288-12-80, 284-76-56, 288-17-82, (тэл./факс).
Галоўны рэдактар: 8029-6-88-17-82.

ЧЫТАЙЦЕ «Голас Радзімы»
У ІНТЭРНЕЦЕ:
<http://golas.promedia.by>

Пацілы рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», могуць не супадаць.

Рэгістрацыйнае пасведчанне №81. Падпісны індэкс у Беларусі 63854. Аб'ём 2 друк. аркушы. Тыраж 2 128 экз. Заказ 1516. Падпісана да друку 16. 9. 2003 г. у 12.00.

Газета набрана і звярстана на рэдакцыйным настольна-выдавецкім комплексе.

Адрукавана на паліграфічным РВП «Чырвоная зорка» (220073, г. Мінск, 1-шы Загарадны завулак, 3).